

FICTIUNEA

nr. 119 ● august 2025

Revistă de cultură

Iulia Pană
face fotografii
ca să aibă
pe ce să scrie.
Zenob

Scanează codul QR
pentru a citi integral
articolele

Director: Șerban Pavlu

Eleganța unor personaje memorabile din literatură

Andreea Ionescu-Berechet

De cele mai multe ori, personajul pășește în imaginația noastră cu câteva indicii date de autor, pe baza cărora noi desenăm restul.

Astfel, când am citit pentru prima oară „Se răspândește zvonul că pe chei a apărut un personaj nou: o doamnă cu un cățel”, am văzut o tânără elegantă, cu un câine suplu, poate un ogar, mergând aristocratic pe lângă ea. În nuvela lui Cehov, câinele este spitz alb, dar eu nu cunoșteam pe atunci cum arată spitzul, nu știam că e o pufoșenie mică, așa că am pus silueta unui ogar rusesc în locul lui. Apoi, aflăm că ea este blondă și am imaginat în acord și un ten alb, străveziu, iar părul l-am văzut prins în coadă cu o panglică mare, poate albastră.

Cehov nu spune undeva precis că e frumoasă și nu îi laudă eleganța, dar cu o asemenea intrare în scenă, în mintea celui care citește, anumite detalii se subînțeleg, se aude și o muzică parcă, însoțind personajul. Bine, muzica

se aude doar în mintea celui care citește.

Și liniștea poate juca un rol dramatic, câteodată personajul se decupează de celelalte și trimite ambientul în depărtare, iar zgomotul persoanelor din jur se pierde și el. Acum mă gândesc la Anna Karenina și apariția ei la bal. „Pricepu că Anna nu putea fi în liliachiu și că întregul ei farmec consta în faptul că își punea toaleta în umbră, că aceasta nu putea fi vizibilă niciodată pe corpul ei. Nici rochia neagră cu dantele bogate nu atrăgea atenția; era doar un cadru, și nu se vedea decât ființa ei, simplă, firească, elegantă”. Tolstoi își așază personajul, pe Anna, pe un pedestal construit din uimirea, invidia sau adorația celorlalte personaje, iar citind jocul de reacții la intrarea ei în scenă, zumzetul mulțimii, muzica orchestrei se pierde, în jurul ei plutește liniștea. Karenina rămâne un etalon al personajelor ficționale elegante, fără a se descrie nimic cu lux de amănunte. Nu e nevoie, cititorul pune el.

Și Gatsby e memorabil prin eleganța lui, la el țin minte o descriere a unor cămăși roz, iar când citeam asta, trăiam încă în socialism, în cea mai gri lume posibilă, și o cămașă masculină roz era mai greu de închipuit decât somptuoasa lui vilă *artdeco*.

Acum despre personaje vulgare. Sunt multe, cum e și în viața reală, dar ele sunt mai ales vulgare în atitudini, în gesturi și vorbe, și atunci ne imaginăm poate și elemente care să le acompanieze mizeria de caracter. Stănică Rațiu sigur că este urât, gras și asudat în broboane ca de ulei, cu vesta pocnind peste burtă și pantalonii rășiți la buzunare. În mintea mea. În roman, este descris având o canotieră, o cravată legată ca o lavalieră și haine prea largi. Dar imaginația adaugă elemente de gros-plan și așa îl reține. Un arivist mitocan transpiră gras.

Dar cel mai vulgar personaj literar pentru mine a fost Abu Casem din basmul *Papucii lui Abu Casem* din 1001 de

nopti, pentru că l-am întâlnit/citit când aveam opt ani. „Se spune că era un negustor bogat și cunoscut în tot Bagdadul atât pentru bogăția sa, cât și pentru zgârcenie, iar papucii lui vechi, scâlciați erau chiar mai celebri decât el. Erau cei mai vechi și peticiți papuci ce fuseseră văzuți vreodată. Nici cel mai amărât cerșetor nu ar fi purtat asemenea papuci.” Acum, ideea unor papuci prea mult purtați și transpirați e scârboasă pentru copilul ce eram, când am citit pentru prima oară povestea, parcă îi și miroseam. Nu se spune mai multe despre silueta, figura sau alte haine ale lui Abu Casem. Nici nu e nevoie. Îl văd mic, prăfuit, cu un caftan prea lung și lăsând în urmă un val de miros când trecea pe străzile Bagdadului făcând din papucii lui aducători de ghinion. Pierderile și dezastrele financiare ale mizerului negustor le-am citit ca pe o comedie burlescă, o comedie a eșecului, la care îți permiți să râzi cu sarcasm, cu cruzime de copil.

Cascadoria

Petre Nechita

Cum de i se bulucise în minte o asemenea idee?! Doar deschisese șifonierul hotărât să golească niște umerase, vreo două rafturi, apoi să-și îndese rufele într-o geantă și să trântască ușa apartamentului. Dus să fie! O declarație de bărbat hotărât. *Mi-a ajuns, m-am tirat, adio și-un praz verde!* Asta, ultima, era chiar vorba ei preferată.

Dar privirea îi zăbovise pe jumătatea ei de dulap, o clipă doar. Și se trezise agățat de fantomele anilor înșirați în spatele amândurora, ca niște containere ficsite cu amintiri.

Rochia de la un botez oarecare, nici nu mai știa pentru ce plod lăsase vreo 200 de euro, bucata neagră de material desenată parcă pe trupul ei, cu linii și acolade rotunjite ușor, în care ea strălucise. Și el se jurase din tot sufletul, cu toată ființa sa de om amețit de numai vreo trei beri, după o sâmbătă întreagă petrecută la muncă: *te sorb din priviri. Nu mă pot uita în altă parte. Niciun alt decolteu nu mă frige așa!*

Bluzele colorate, cu mâneci scurte și imprimeuri pe care el le compara cu tricourile de fotbal din divizia secundă, pe când ea spunea că sunt *art deco* sau *à la Audrey Hepburn* ori *Kardashian cu sclipici*.

Câteva perechi de pantaloni care o teleportau în alt film. Căpăta un alt soi de autoritate, de ziceai că are cravașa lipită de picior și-o să izbească din ea în orice clipă. Dar adevărul e că nu hainele

o schimbau, nu reprezentau vreo mască. Doar și dezbrăcătă zbârnâia de forță. O forță care devenea încăpățănare, gelozie, nervi, cărbuni încinși, aer irespirabil, iar cuvintele ei se transformau în ghiulele izbite în căpățâna lui.

Pufni la ideea stupidă care-i trecuse prin minte, fix înainte de a se gândi la cascadoria asta caraghioasă.

Își zise, cu ochii încă agățați de garderoba ei, că poate e mai puternică. Ca să se contrazică singur, necheză ca un armăsar, ca un gangster care nu mai vrea să aștepte încă o zi după dobândă și-apoi se trezi că-și dă tricoul jos și apucă de pe un umeras cămașa ei albă, din materialul acela fin, care scliea sub o lumină puternică. N-avea cum să-i vină, deși nu era vreun individ pe modelul cefelor late care sprijineau ușile în cluburi. Dar măcar să-i lase amintirea asta: o cămașă lărgită, descusută, terfelită. Nu era el omul mesajelor lacrimogene, nici al discuțiilor prea lungi despre mlaștina apoasă din spatele propriilor pleoape. Iar despărțirile trebuiau să fie declarații dure. Sau cel puțin asta credea, așa își făcea curaj.

Materialul era plăcut la atingere și păstra o răcoare crudă care-ți dădea încredere. Băgă mai întâi mâna dreaptă, apoi întinse cămașa și-și îndesă în burlanul îngust și celălalt braț. Manșetele îi strângeau ambele încheieturi, iar în spate simțea cum pânza e gata să pocnească. Trase

de umeri și închise un nasture. Apoi încă unul.

Materialul parcă se opunea, îi simțea strânsoarea, dar goli pieptul de aer și își subție burta. Încă un nasture. Și-atunci, două mâini îl apucară mai jos de coaste, o strânsoare nevăzută care îl făcea să se ridice pe vârfuri și să-și ascută umerii, să iasă cumva din acele degete aprige. Mai închise un nasture doar ca să arate că nu e sperios din fire. Dar tensiunea din spinare, materialul cămășii care pâraia, gata să pocnească, deveni altceva, o apăsare încinsă pe coloană, o cărămidă abia scoasă din flăcări, care-i înroșea plămâni.

Era caraghios și-și spuse: *gata!* Trebuia să se dezbrace. Dar nasturii nu mai ieșeau din găurelele lor, erau cusuți acolo, și-avea două petale de cămașă sudate una peste alta, tot mai strâmte, din ce în ce mai sufocante.

Ochii îi lăcrimau, nu mai putea să respire. Dădu să apuce cu degetele de fiecare fald al cămășii, să tragă, să sfâșie și să dea din nou de aer. Dar pieptul îi era prins într-o menghină, era îmbrăcat în plăci încinse de metal și toată colivia

asta nenorocită se micșora. Plămânii îl usturau pe interior, simțea cum pe membrana lor buretoasă se formau bube care pocneau. Poc-poc!

I-ar fi strigat numele. Dar mintea i se încețoșase de la cascadoria asta nenorocită: un bărbat prizonier în haine de femeie. Cămașa îl sugruma, se opunea, lupta cu el.

Trebuia s-o smulgă, dar imaginea ei pe scenă, la acea petrecere de Crăciun la care purtase cărpa asta sau una asemănătoare, îl înțepa fix între ochi. Era mai puternică, mai deșteaptă, mai talentată. Toată încăpățănarea ei jinteja lenea, delăsarea, lipsa lui de implicare.

Asta era. Aleluia. O iubea. Se așternea singur la picioarele ei. Doar să scape din arșița cămășii, să evadeze. Urla mut, striga neauzit, și toate notele zbieretelor sale îi pocniră în privire, în mii și mii de bobite roșii. Zeama ființei sale se scurgea, mai era doar o spumă de bere care se usca pe teigheaua unui bar ponosit.

Doar să nu pătez naibii materialul. Ultimul său gând lucid, prin șifonierul gol al minții sale.

Florina Năstase: Toate ideile ne vin citind și mâncând, sau măcar gândindu-ne la mâncare

Florina Năstase trece prin Copou de două ori pe zi, însoțită de studenții de la Engleză, încât îi poți detecta de la distanță, după sunetele ondulate, care mai păstrează în ele fandoseala vechilor goji. Când ajung în dreptul străzii Pușkin pur și simplu dispar, înghițiți de cine știe de gură de monstru. Dar un prieten, zenob, mi-a spus că acolo ar fi intrarea în Școala Literelor de spumă, unde studenții învață despre cele 50 de cuvinte misterioase.

Dragă Florina, cum este vremea la Iași? Se aude că ar fi înflorit ideile în Copou. Așa este?

Vremea la Iași este când dogoritoare, când ploioasă, la fel ca ideile care înfloresc, se scutură și revin în alte forme; într-o zi le porți în creștet, în alte zile le calci fără să vrei în picioare, dar ăsta e farmecul aleilor schimbătoare (ale minții și ale Copoului).

Dar chiar circulă pe-acolo idei, luând în considerație ultimele tale realizări. În primul rând, te felicit pentru bursa recent câștigată. Cum a fost? Unde te duci? Cât stai și ce faci acolo?

Mulțumesc! Mă duc ca Visiting Scholar în cadrul bursei Fulbright în orașul Atlanta din statul Georgia, la colegiul Spelman, unde voi face cercetări în arhiva poetei afro-americane Audre Lorde, pe care o îndrăgesc de mult timp. Voi sta șase luni, destul timp (sper) pentru a explora, citi, scrie, forma prietenii și găsi mici comori în arhiva poetei.

Toată această activitate va avea ca rezultat și un volum, o monografie, un studiu de caz?

Așa sper, deși mai întâi voi încerca să dezvolt un articol

mai lung; voi cerceta călătoriile poetei Audre Lorde în spațiul est-european în perioada anilor '70-80, interesându-mă, mai ales, reacțiile ei la viața din spatele Cortinei de Fier și la modul în care regimurile comuniste (cu care a avut de-a face în vizitele ei în URSS și Germania de Est) au încercat să regimenteze literatura, poezia, dar și etnia și rasa.

Te-am întrebat pentru că recentul volum, Women's Imaginary Cooking and Appetites Across Cultures, în care semnezi și tu o parte consistentă, a făcut mulți fani, printre care și zenobii mei, de pe cheiul Dâmboviței. Cum s-a născut ideea acestei cărți minunate?

Mă bucur că volumul are deja fani! Ideea i-a venit bunei prietene și îndrăgite profesoare Dana Bădulescu (colegă la facultatea de Litere) care tocmai citise două romane în care culinarul ocupă un loc important. Trebuie să recunoaștem că mai toate ideile ne vin citind și mâncând, sau măcar gândindu-ne la mâncare. Este vorba despre romanul Narinei Abgarian, *Din cer au căzut trei mere* (apărut la Humanitas în 2021) și despre un alt roman, românesc, *Măța Vinerii*, de Doina Ruști. Dana s-a gândit să minăm mai ales acest spațiu balcanic, estic, cu

un imaginar exotic și special. Sperăm ca un viitor volum să meargă și mai mult în aceeași direcție, dar împreună cu al treilea muschetar, prietena și profesoara Maria-Sabina Draga (profesoară la facultatea de Litere în București), am pus la cale volumul de față, care cuprinde multe merinde bune și zemoase.

Există într-adevăr un imaginar culinar românesc: spune-mi 2-3 mâncăruri care dovedesc imaginație.

Ca prim exemplu (care țin minte că m-a derutat plăcut în copilărie) aș menționa acele turte însirocate și unse cu nucă zdrobită, cunoscute ca Scutecele Domnului (sau Pelincile lui Hristos). Din câte am citit, aluatul era făcut pe vremuri cu *julfă* (un cuvânt tare simpat), adică sămânță de cânepă. Chiar

dacă înțeleg asocierea cânepă-scutec și faptul că turtele se mănâncă la Crăciun, când sărbătorim pruncșorul sfânt în scutecele sfinte, tot mi se pare incredibil că ne permitem așa o necuviință, ba chiar nesimțire de a asocia o prăjitură creștină cu iarba dracului.)

Al doilea exemplu îmi este dușman declarat, dacă pot spune așa. Nu suport acest aliment, ba chiar îl detest, dar tocmai din cauza asta îi admir tenacitatea imaginativă. Totuși, e o ea: *ciorba de burtă*. Numele este perfect, scurt, ursuz, cu o oarecare deschidere înșelătoare, pentru că atunci când te apropii de castron, îți vine iz de măruntaie și vintre deja molfăite. Și mai ciudată și oribilă mi se pare culoarea; acel alb păstos de la prea multă smântână și pântece fiert. Dar iarăși, e o nuanță perfectă, de parcă – pe bune! – ai mânca

un mort. O mâncare sinceră, de altfel – cumva te obligă să recunoști că nu te înfrunți nevinovat. Nu mai e loc aici de scutecele Domnului sau de burta sfințită a Maicii lui, ci de o carne puturoasă, fără șanse de vitalizare. Iar faptul că le avem pe amândouă în repertoriu și că le putem mânca pe amândouă cu poftă mă face să admir imaginația noastră

culinară, lipsită de pudoare și atotcuprinzătoare.

Vorbind despre bucătăria noastră, ca despre un element important al antropologiei culinare, ce atitudini, ce arhitecturi psihologice vezi legate de... prăjituri (dulciurile prăjite, mai exact, de la gogoși la friganele).

Văd o arhitectură solară, cu împletituri în cerc, întoarceri și rotunjiri, mai ales când vine vorba de dulciurile prăjite. Psihologic, mi se pare că încercăm să cuprindem tot ce am putea pofti în acel interior împletit, să ne fie de ajuns, să ne săturăm, să ne putem întoarce oricând la el. Ca pentru mai toți esticii din zonă, o gogoasă, sub orice formă sau nume,

umple stomacul rapid și ieftin și ne scoate din necaz. E uneori o mâncare de zile grele, când nu ai nimic altceva și trebuie să te ții pe picioare. Îmi amintesc de un pasaj din jurnalul Nadejdei Mandelștam, unde povestea cum mânca pirogi goale de foame și tare îi mai plăceau.

Integral în versiunea online

Kapka Kassabova și scriitura labirintică

Emma Lăcraru

Kapka Kassabova, *To The Lake – A Balkan Journey to War and Peace*, Granta Books, 2020

Kapka Kassabova le este cunoscută cititorilor români datorită volumului *Frontiera*. O călătorie spre marginea Europei, jurnal de călătorie și de reflecție asupra istoriei de la granița pe care Bulgaria, țara de origine a autoarei, o împarte cu Grecia și cu Turcia. Acest nou volum, publicat în original în anul 2017, la Graywolf Press, a fost urmat, în anul 2020, de jurnalul *To the Lake – A Balkan Journey to War and Peace*, apărut la Granta Books. Această nouă carte este dedicată spațiului geografic, spiritual, istoric și politic din jurul lacului Ohrid și al lacului Prespa, aflate atât pe partea a ceea ce se cheamă Macedonia de Nord, cât și pe partea Albaniei și a Greciei, dar constituind, în același timp, un univers aparte, dincolo de delimitările artificiale, motivate de diferite interese de putere.

Alcătuț din două părți, *Part One: Spring*, *Part Two: Autumn*, cu o structură concentrică, volumul se poate citi pe mai multe poliere, în funcție de interesul lectorului. Autoarea pornește de la povestea familiei sale pe linie maternă, originară din

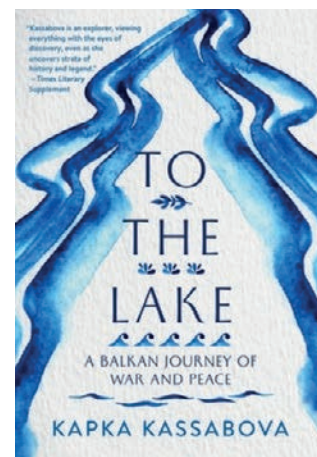
zona geografică amintită, pentru a ajunge la istoria Macedoniei (de Nord), strâns legată de particularitățile sale geografice, la relațiile acesteia cu Albania, Bulgaria și Grecia, precum și la conturarea unui profil psihic specific al ohridienilor, în special al femeilor, modelat de amprenta pe care evenimentele din ultimul secol și jumătate de istorie a lăsat-o asupra lor.

Se remarcă profunda sensibilitate a reflecțiilor pe care autoarea le întreprinde asupra destinului acestui popor, conștientizarea motivelor pentru care Balcanii, în special ținutul lacurilor, au parte de un destin atât de zbuciumat, luciditatea amără în privința situației politice actuale (corupția, fundamentalismul religios, naționalismul extrem), apelul la orientarea perspectivei dinspre obstinția trecutului către speranța viitorului, prin acceptare și asumare, lirismul descrierilor, în ideea în care lacurile, atât pe partea macedoneană, cât și pe partea albaneză, determină anumite caracteristici ale locuitorilor.

Scriitoarea utilizează poveștile de familie pentru a pune în lucru o viziune mai largă asupra istoriei și asupra nevoii de a afla în trecut – personal și general – modalități de gestionare a prezentului.

Cum însăși afirmă, Kassabova este a patra generație de femei pentru care exilul, plecarea de acasă reprezintă un mod de viață. Pe lângă aceasta, constatarea că de la mame la fiice se manifestă anume tipare comportamentale caracterizate prin standarde imposibil de ridicate care generează frustrări, printr-o teamă fără nume ce le afectează inclusiv fizic și prin neputința de a se despărți de trecut, o determină să întreprindă călătoria de descoperire spre lacuri și spre propria istorie pentru a înțelege felurile în care se manifestă prezentul.

Povestea care constituie punctul de plecare în dezlegarea întrebărilor pe care le are autoarea le aparține străbunicilor Ljubitisa și Kostas și este dominată atât de conflictul dintre aspirațiile femeii și tradiția patriarhală care îi impune căsătoria, cât și de trecerea ținutului din jurul lacului Ohrid din stăpânirea bulgară sub monarhia sârbă, în urma războaielor balcanice de la începutul secolului XX. Fuga lui Kostas, despărțirea de familie, ce durează patru ani, viața marcată de sărăcie pe care familia o duce la Sofia în comunitatea de refugiați macedoneni, efortul de a păstra aparențele față de vecini și de cunoscuți,

conștientizarea faptului că educația este singura modalitate de a depăși greutățile îi modelează caracterul Ljubitsei și instituie un model comportamental ale cărui manifestări sunt recunoscute de scriitoare până și în propriul fel de a fi. Dintre acestea, celebrul motto „Perfection or death!” („Perfecțiune sau moarte!”), obsesia pentru curățenie și comportamentul de „mother-queen” („regina-mamă”) de care toți cei dragi trebuie să depindă și care le pretinde acestora să o facă fericită sunt cele mai distructive. Amărăciunea care îi guvernează viața este dominantă existenței tuturor femeilor care, victime ale istoriei, „întruchipează tirania unui sistem depășit, față de care familia, comunitatea și națiunea caută cu atâta disperare să se emancipeze. (...) este dimensiunea particularizată a contextului politic, patriarhalitatea internalizată” (p. 163, trad. pers.).

Integral în versiunea online

Maldăre de moloz

Marius Wamsiedel

Îl conduci pe Horia până la stația de metrou de la Izvor, pentru că trebuie să treacă pe acasă după pachetul cu cărțile și revistele doctorului Rădulescu, după care o iei la pas spre Cișmigiu. Turnul circular, cu acoperiș conic de la Bulandra, teatrul unde într-o altă viață l-ai văzut pe Henric al IV-lea în pielea lui Marcel lureș, hoteluri noi, cu nume scurte, ca niște porecle și terase care se înstăpănesc pe trotuar, un „5 to go” înghesuit la parterul unui bloc, promițând cafea de origine la prețuri studențești – și deodată o cotești de pe Schitu Măgureanu pe Gutenberg, spre Sfântul Ilie, biserica ridicată pe movila de pământ care avea să dea numele mahalalei cu smârcuri și mlaștini de altădată, Gorganii. Mașini multe, parcate în lateral, în spic, perpendicular

pe triunghiul de verdeață crescută în devălmășie, buruienos, un loc scăpat pentru moment de furia construcțiilor de blocuri de chichinete denumite antiflastic studiouri, blocuri botezate cu fastuoase nume englezești („Park Residence”, „Prestige Gardens”, „Heritage Court”), iar peste drum, lângă treptele de marmură, o casă veche, cu etaj și mansardă, năpădită de iederă.

Biserica în care se rugau gardiștii, aceeași unde 200 de preoți au oficiat slujba de înmormântare a ucigașului Moța și a camaradului său, Marin, căzuți la Majadahonda în primul război născut din ideologie și unde, în scurtul și sângerosul răstimp al statului național legionar, un puhoi de paltoane verzi cu centură (era noiembrie) și cămăși brodate cu zvastici, în frunte cu Ion

Antonescu și Horia Sima, s-a revărsat să-și aducă omagiile la ceremonia de reînhumare a Căpitanului, Nicadorilor și Decemvirilor, împușcați cu doi ani mai devreme în pădurea de la Tâncăbești, stă ascunsă acum sub plasa de protecție a firmei de construcții care îi reabilitează fațada. Urmele istoriei s-au șters, cum se șterg toate într-o țară născută în zodia adamismului. Singurele rămășițe din vremea aceea

se mai găsesc peste drum de Dâmbovița, pe strada Săpiencei, în biserica strămutată de pe Dealul Mihai Vodă în anii altei dictaturi. Acolo, pe pereții pronaosului se zărește și astăzi un Antonescu supradimensionat, în uniformă de mareșal, având carâmbii cizmei până la genunchi, așezat de-a dreapta patriarhului Nicodim. Ai vizitat biserica ascunsă între blocuri cu câteva zile înainte să pleci din țară.

Nimeni n-a murit încă în casa asta

Jorge Teillier

Nimeni n-a murit încă în casa asta.
Prevestirile nukului
nu s-au adevărat încă
și pașii care se întorc
sunt aceiași mereu.

Nimeni n-a murit încă în casa asta.
Așa gândesc capetele greoaie ale trandafirilor
unde roua se leagănă leneșă,
în timp ce viermele se încolăcește amenințător
în ghearele vițelor austere.

Nimeni n-a murit încă în casa asta.
Nicio mână nu caută o mână absentă.
Focul încă nu duce dorul
celui care avea grijă ca să-l aprindă.
Noaptea nu și-a căpătat încă puterile.

Nimeni n-a murit încă în casa asta.
Fețe străine apar în oglinzi

și alte fețe ne duc mașinile
în ținuturi străine. Privesc o livadă cu fructe
pe care le știu.

Se aud doar pașii obișnuiți.
Focul îi dăscălește în limba lor pe copii,
roua se amuză legănându-se în trandafiri.
Nimeni n-a murit încă în casa asta.

(trad **Sebastián Teillier** & **Doina Ruști**)

Nu-l ucideți pe profesor!

Doina Ruști

Un profesor poate face în mod realist cam 8 ore pe săptămână. Restul sunt ore pierdute, adeseori, de vorbărie nocivă. A fi profesor nu înseamnă să ai doar logoree. Nu înseamnă să acumulezi informații de dicționar. Profesorul nu este Google.

Un profesor este un om capabil să-l învețe pe altul.

E un model, pe care cu greu îl mai ștergi din tine de-a lungul vieții.

Mi-a ajuns sub ochi nu demult un document prin care se cerea ca profesorii să nu mai fie specializați în pedagogie, să nu mai aibă studii didactice, ci să fie deținători iluștri ai cunoștințelor dintr-un domeniu. Mai întâi am crezut că este o glumă. Apoi mi-am adus aminte ce mi-a spus un inspector școlar: de câțiva ani sunt evitați profesorii care au făcut facultatea la București, fiind preferați cei din Cluj. M-am întrebat de ce și-am ajuns la concluzia că, după ce învățământul universitar și-a obținut autonomia, facultățile au devenit un fel de cluburi familiale, iar mulți profesori s-au simțit datori să inventeze cursuri, fără legătură cu un program unitar, corelat cu cerințele pieței și ale vieții. Mi-a fost dat să aud că există cursuri din ce în ce mai personale, aproape autobiografice, unele despre oamenii care nu ne plac, despre mașinile pe care le-am cumpărat recent, despre orice, dar mai ales cursurile *halilo* (*hate, like, love*), dominante, laudate, susținute de armate importante de oameni. Desigur, la București lucrurile sunt întotdeauna în avangardă, pe câtă vreme clujenii, mai conservatori, au mai păstrat ceva din esența vechilor școli. Deși sunt și-acolo multe cursuri abracadabranțe, de care să te ferească Dumnezeu să râzi cumva.

În noua școală *halilo* nu există capăt de drum, ci mișcări mici, încât harta școlii seamănă cu o ființă diformă, care a rămas fără cap.

Desigur, învățământul e în criză. Modelul e perimat, de unde

și apariția acestor cursuri comice, consecințe firești ale crizei.

O reformă a învățământului nu poate începe cu maltratarea profesorului. De prestigiul lui depinde prestigiul școlii, ca instituție. Ceea ce trebuie schimbat se află în primul rând în zona comunicării, mai precis a modalităților ei, ajunse în ultima vreme o povară de tip birocratic.

Orice reformă începe cu simplificarea (de unde și tendința haotică a multor profesori de a inventa cursuri despre frumusețea și ștețurile unor pantofi dispăruți).

Și cu aceasta, revenim la ceea ce spusesem în introducere. Norma școlară reală e de 8 ore pe săptămână. Dincolo de acest număr se află rutina, apăsările, distrugerea (uneori iremediabilă) a personalității elevului, scârba de școală. Cele 8 ore de învățare, și mai ales de formare, au în subsol multe ore de pregătire – didactică, în primul rând, pedagogică și psihologică. O oră de curs nu este sporovăială, ci un atelier care face parte dintr-un șir lung de ore, care la un loc înseamnă pregătirea reală a unui om. Un profesor are un plan anual, o viziune globală asupra pregătirii elevilor săi. Și-a propus cum să-i ducă de la telefon (util, să nu-l blamăm!) spre încăperea secretă în care se află asociațiile de idei, linkurile progresului, revelația. O oră de curs nu este independentă de celelalte, ci un episod palpitant din filmul cunoașterii.

Profesorul e un creator de personalități. Un artist al faptelor viitoare. Are nevoie de timp și de libertate.

Iar toate astea nu se fac prin improvizatie și nici pe fugă, alergând spre tramvai, pe coridoare, de la o clasă la alta, fără pauze de lectură, fără timp de pregătire (în primul rând, psihologică), fără cunoașterea calității umane a fiecărui discipol.

Nu cred că există profesor care să nu știe ce-am spus aici, care să nu se fi lovit de zidul pe

care școala, ca instituție, i-l pune în față. Și cu toate acestea, de multe decenii, asist la aceeași poveste: din timp în timp, învățământul se reformează, călcându-i în picioare pe profesori. Vine un ministru, de cele mai multe ori gomos, trist, cu texte clișeice, și ia la bătaie profesorul. Cam de fiecare dată, profesorii sunt puși să povestească ce fac la ore, evident, nu cu vorbele lor, ci în formule elaborate de comisii și de creatori de șabloane, premii, plăți regește. Vi-i imaginați pe acești oameni? Să știți că trăiesc cu euforie activitățile lor, pe care le cred creative, nemuritoare și mai ales indispensabile. Cu cât mai obscure, cu cât mai cronofage – cu atât mai bine plătite. Iar satisfacția creatorilor de clișee pentru materialele menite să justifice activitatea profesorilor, e mai mare decât a unui artist. În memoria familiei lor, a copiilor, a nepoților și uneori, mai rar, a strănepoților, munca acestor creatori de limbaj îmbâcsit este un act de progres.

Nu mă mai întind, știu că nu gândiți diferit. Ce propun? Simplificare și diversitate.

Aparatul birocratic trebuie redus, chiar reformatat. Dar, desigur, asta ar însemna ca mulți oameni politici să rămână nerăsplătiți și cine ar avea curajul să facă asta?

Mi se pare evident că e nevoie de asanarea structurilor artificiale: facultățile care nu au candidați reali (o concurență de măcar 2 pe loc), materiile care nu au legătură cu educația-standard, bacalaureatul în forma asta, numărul inutil de ore școlare, perioada lungă și uniformă de formare școlară, evaluarea formală a școlilor, evaluarea profesorului, incluzând aici și rețeaua mafiotă a titlurilor universitare etc.

Apoi, nu toți profesorii sunt în stare să învețe pe altul. Cu siguranță, însă, au alte abilități pedagogice. Cred sincer că, dincolo de

specializări, e nevoie de a diferenția tipurile de muncă didactică. În ultimii ani, am fost invitată în multe școli și, cu toate că preocupările păreau diferite, un lucru s-a întâmplat peste tot în anii din urmă, mai ales de la pandemie încolo: fiecare profesor încearcă disperat să schimbe ceva, să fugă de sub apăsările unui aparat care a pierdut de multă vreme legătura cu școala. Machete cu spații din romane, hărți ale personajului, concursuri de retorică, lecții hibride, filme, chiar festivaluri de book-trailere etc. – toate astea indică apariția unor specializări de care ministerul nu are habar.

Reforma a început în școli, de ceva vreme, fără ordin ministerial, fără plată. Cu toate astea, se tot dau ordine și se fac propuneri de umilire a dascălului. Actualul ministru, despre care se auzeau lucruri bune, înainte de-a ajunge ministru, a pățit un lucru teribil: de cum a deschis ușa noului cabinet a dat nas în nas cu fiara, satrul școlii, producătorul exclusiv al ceții narcotice, care te face să uiți de ce ești acolo. Ce-ai pățit, domnule David? Povestii-ne! Totul se rezolvă vorbind cu ceilalți, nu-i așa?

Veți spune că trăim vremuri grele și că măsurile de austeritate primează. Mereu a fost la fel. Când unul din vârful piramidei a vrut să-și schimbe șosetele cu unele de altă culoare, cei de la bază au pus osul la treabă, ca să-i cumpere șosetele alea. Iar profesorii – ce să vă spun! Întotdeauna au fost acolo, pe ultima treaptă, servitori exaltați și naivi, gata să renunțe la viața lor ca să aibă grijă de viitorul celor pușini pentru care profesorul chiar contează.

Trei rochii nemuritoare

Lavinia Ungureanu

Imagine a poziției sociale, reflectare a personalității, mască a unui trecut dureros, expresie a libertății în raport cu normele, concretizare a visurilor de a trăi în altă parte, amintire a unei ființe care a rămas lipită de suflet, simbol tăcut al unui timp fluid și senin, carapace care protejează de indiscreția lumii, afirmare a unui ideal de frumusețe și demnitate umană, sclipire a apartenenței la o altă ordine a universului, înveliș inutil dincolo de care pulsează viu sufletul înflăcărat, ascunzîș al căldurii dragostei care ar putea salva omenirea... și multe alte ipostaze ale vestimentației cu atâtea și atâtea semnificații, pe cât de diversă este omenirea în complexitatea și, paradoxal, simplitatea ei esențială – pe toate le putem privi și interpreta în poveștile pe care ni le oferă cu generozitate literatura lumii.

Rochia neagră de catifea a *Annei Karenina*, din romanul lui Lev Tolstoi, nu este atât o afirmare a statutului social superior, cât devine un accesoriu care îi pune în evidență frumusețea sculpturală a bustului, cu umerii rotunzi și brațele fine, cu gâtul delicat pe care tremură câteva bucle micuțe. În secret, poate că Tolstoi însuși era îndrăgostit de Anna și acesta a fost modul în care a salvat-o, păstrînd-o pentru el, înveșmîntată în sclipire întunecată, dincolo de privirea tăioasă a celor care o judecau. Naturalețea feminină scapă tiparelor rigide și astfel scena balului unde dansează cu Vronski este inundată de farmecul unui mister învăluitoare ca pasiunea și, în același timp, ca moartea. Dantela venețiană care îi completează decolteul adînc al rochiei spune ceva despre fragilitatea unui suflet plin de spaime și speranță de

a iubi și mai ales de a fi iubit, iar în jurul ei se jese deja, labirintică precum firele dantelei, povestea unui destin tragic.

Alte rochii, alte personalități, altă atmosferă și, bineînțeles, un alt destin – în romanul *Mândrie și prejudecată* al lui Jane Austen. Lizzy Bennet este inteligentă și ironică, maturizată inițial mai mult prin experiențele personajelor despre care citește decât prin evenimentele relativ mărunte ale propriei existențe. Rochiile lui Lizzy sunt perfect adaptate contextului social al clasei de mijloc din care face parte, cu croiala tipică începutului de secol XIX: tăietura sub bust, mânecă lungă sau, mai rar, scurtă și ușor bufantă, decolteul acoperit cu o dantelă sau un voal delicat, lungimea până în pămînt, imprimeuri de obicei florale, materiale albe sau deschise, mate sau lucioase pentru vară, la serate sau la baluri. S-ar putea spune că delicatețea aspectului vestimentar și relativa uniformitate, care sunt o ilustrare a conformării

sociale, contrastează puternic cu personalitatea energică, inteligența subtilă, ironia ca declarație de sinceritate și forța unui suflet statornic și bogat în nuanțe de sensibilitate, care va ști să aleagă pentru propria fericire – calități care cuceresc și, în egală măsură, îmblînzesc un caracter la fel de puternic, pe cel al domnului Darcy. O feminitate senină, al cărei farmec vine din inteligență, spirit critic și dragoste de adevăr.

Tot un veșmînt alb, ales însă de o femeie care a decis să devină personajul propriei povești de viață – poeta americană Emily Dickinson a purtat, mai ales în a doua parte a vieții, în mod constant, o rochie albă simplă lungă, de bum-bac, fără tăietură la bust, cu un buzunar pe o parte, lipsită de orice model sau imprimeu, încheiată cu nasturi în față și cu un guler simplu, la baza gâtului. Austeritatea acestei opțiuni vestimentare ar putea fi o ilustrare a faptului că a ales să trăiască aproape exclusiv în

propria casă, fără ieșiri și fără vizite, scriind și meditînd, pe verandă, în cameră sau în grădina unde adora să contemple insectele și plantele și, desigur, mai puțin oamenii, de care s-a înstrăinat până la totală reclusiune. Poate fi vorba de alegerea de a trăi esențial, spiritual și poetic, privind și scriind, parcă pentru a-și feri sentimentele de vârtejul societății, fără ornamente vestimentare sau sociale inutile, departe de lume în așa măsură, încât oamenii au ajuns să o privească oarecum straniu, ca pe un personaj de poveste, numind-o *mitul*, fiindcă s-a retras într-un mister aproape ermetic, precum un fluture într-o crisalidă. Aripile și le-a desfăcut murind, căci poezia ei a fost publicată postum.

Un alt mister feminin, devenit, de data aceasta, personaj de roman datorită fascinației intelectuale și erotismului exercitate de bogăția culturală a unui spațiu aproape mitic pentru un tânăr european, este *Maitreyi*, din cartea lui Mircea Eliade. Începutul ritualic al apropierei dintre Allan și Maitreyi se face prin cunoscutul ceremonial oriental al ceaiului, unde ea apare ca o divinitate feminină din vechile mituri, strălucitoare și misterioasă, de o frumusețe care atrage și înfioară, purtînd rochia tradițională în India, sari de culoarea ceaiului palid, contrastînd blînd cu pielea ei închisă, împreună cu un șal de culoarea cireșelor galbene și papuci de interior albi, cusuți cu argint. Un mister revelat pentru câteva clipe, însă de ajuns pentru a-l converti pe europeanul superficial la ordinea profundă a iubirii, fiindcă Allan se îndrăgostește de Maitreyi cu religiozitatea unui pelerin a cărui singură cale este cea a erotismului sacru.

Fustă și dresuri

Andrei Velea

Ne-am căsătorit pe un vârf de munte. Așa a vrut Ada-Clementine, zăpăcita-inteligentă pasionată de drumeții montane. Mai mult, văzuse și într-un joc video asta. Puteam refuza? Slujba religioasă a avut loc la o bisericuță de la poale.

Cei câțiva prieteni, mai toți de-ai Adei, care ne-au urmat, au cărat și ei mâncare și băutură. Dar a fost superb! Un actor a oficiat ceremonia. Vârful muntelui, norii împrejur. Numai ea putea gândi un așa scenariu. Seara ne-am îmbătat la cabană. Abia mă mișcam, chinuit de febra musculară. În noaptea nunții am adormit înaintea ei, răpus de oboseală și alcool. Ea a rezistat până dimineața, la cântece de chitară.

Mutarea Adei la mine a fost prilej de multe meditații și angoase. Apropierea ei mă bucura enorm. Însă spaima că, într-o zi, va trebui să vorbim despre atracțiile mele mă neli-niștea. Trei saci mi-au trebuit să eliberez șifonierul de hainele de damă. Eram la început de relație și Ada intra la dubii de ce nu o invit la mine.

Însă locul gol a fost imediat umplut de hainele ei. Care mai de care mai fistichii, sexy și lălâi, mulate și rupte, intense colorate. Câte un raft imens pentru fiecare culoare a părului. A doua zi, am comandat un șifonier mai încăpător.

Dimineața, când a plecat la job, lucra deja ca profesoară de engleză, am deschis larg noul șifonier. Priveam lung, meditam. Accesoriiile mele erau sobre, negre, elegante. Ale ei, adolescente, rupte, colorate. Mă gândeam că o iubesc, e doaga mea lipsă. E nebunia pe care n-am avut-o niciodată. E jumătatea care

mă completează. Eu serios, ea zurlie. Eu problematizăm totul, ea le lua simplu. Eu gândeam viața, ea o trăia.

Atunci m-am decis.

Am luat cel mai albastru cu puțință dres al ei, cu ochiuri enervant de largi, și l-am rulat decis pe pulpe. Voiam să văd, să aflu, să știu. Da! Îmi reveneau senzațiile. Simțeam fiecare atingere a dresurilor. Ce mult îmi lipsise senzația... Era cu adevărat noaptea nunții.

*

Am purtat rochițele surorii mele în copilărie. Dresuri de damă pe sub blugi în facultate. Eram scos la tablă, dat de exemplu în fața tuturor. Un pic ciudat la început, apoi m-am obișnuit cu senzațiile. Atât de fine atingerile... Inclusiv fotbal am jucat cu bikini de damă pe dedesubt. Din obligație, ce-i drept. Trebuia să dovedesc că sunt de gașcă. Noroc că nu se aștepta nimeni să ating pe bune mingea...

Cum am ascuns dresurile, nu mă întrebați... Ai mei veneau rar, eram student în alt oraș.

Îmi închiriaseră o garsonieră. Treceau de câteva ori pe la mine, iar atunci aveam grijă să nu se vadă nicio urmă. Aveam tot soiul de cotoane în care înghesuam accesorii de damă. Luate din bursa de merit, desigur. Student eminent la Litere, împănât cu tot premii peste premii, zece pe linie, viitor profesor universitar.

Purtarea dresurilor lor era un adevărat ritual. Primul era roz opac, ca să echilibreze culorile, următoarele două erau de o culoare asemănătoare cu cea a pielii mele, iar a patra era o pereche lucioasă. Îmi admiram formele în oglindă... Apoi mă plimbam prin cameră hipnotizat de ceea ce vedeam în oglindă.

Aveam rochițe flu-flu, fuste office, fustițe de tenis obraznice, corsete și dresuri de tot felul... Așa, cât să cadă peste tine atunci când desfaci ușa șifonierului.

Le ascundeam în debara atunci când mă vizitau ai mei.

Fusta e o... țesătură. O bucată de material cusută în anumite forme. Poate fi scurtă,

medie sau lungă, strâmtă sau largă, cu imprimeuri sau simplă. Poate fi din bumbac, lână, mătase sau altceva. E un... articol de îmbrăcăminte. Poate fi nouă sau poate fi o țoală. După ce nu mai vrei să o porți, o poți face cârpe de șters praful, bujiile la motor sau o poți arunca pur și simplu.

Dar fusta... are un gen? Și nu la cuvânt mă refer... Fusta e feminină sau e masculină? E feminină, desigur – asta e prima tentativă. În societatea de azi, fusta e feminină. O poartă doar femeile. Ba chiar le definește, spun unii. E suficient să arunc un ochi pe stradă și mă edific: fusta e feminină prin excelență!

Dar pantalonii? Cândva, pantalonii erau pur masculini. Însemnau virilitate și forță patriarhală. Abia în perioada interbelică au început să fie purtați de către doamne și domnișoare. Mulțumim, Coco Chanel, mulțumim, Marlene Dietrich! Azi, pantalonul nu mai reprezintă un accesoriu masculin. Pe multe femei stau excelent pantalonii. Le pun bine formele în evidență.

Campare literară cu vedere la exil

Laura Lupu

Lavinia Braniște, *Camping*,
Polirom, 2025

Au tot apărut aprecieri, comentarii, cronici despre cea mai recentă carte a Laviniei Braniște. Unele au fost detaliate, poate prea detaliate, alunecând spre zona rezumatului; și trebuie să spun, fără urme de ironie: jos pălăria pentru finețea observațiilor, dar parcă, în toată această minuțiozitate, se pierde plăcerea cititorului de a descoperi singur povestea și de a descoperi care sunt dedesubturile narrative, fără ca ele să fie livrate pe tavă. Niciun text cu adevărat obiectiv în acest sens, unul care chiar să-i folosească, literar vorbind. N-o să ridic în slăvi romanul pentru că e scris de o autoare consacrată și nici n-o să trag de el până la capătul frânghiei doar de dragul exigenței. Să întindem, așadar, prelatele și să observăm mai atent cum se locuiește, de fapt, în *Camping*.

Tema diasporei este, fără îndoială, în prezent, una dintre cele mai căutate și fertile din literatura contemporană (nu doar din literatura românească, desigur). Este o preocupare constantă a ultimelor decenii. Nevoia de a pleca „în afară” este și ea una din ipostazele sociale românești postcomuniste, o consecință a unui regim care a rețezat sistematic orizonturile individului, o moștenire a regimului care se vede clar în construcția lui Moșneguțu, tatăl Sofiei, personajul care supraviețuiește regimului totalitar și pe care îl cunoaștem mai bine abia la finalul cărții.

Fără echivoc, romanul de față se încadrează într-un realism social datorită felului în care Braniște construiește o lume a lui „extranjero” în toate detaliile ei: incertitudinea locului de muncă, dificultatea de a întreține relații autentice, deriva identitară și psihologică în raport cu spațiul

și contextul social, tranzițiile constante ale protagonistei și ale familiei lăsate în urmă, umbrele și poveștile autentice ale personajelor de care se înconjoară Sofia, locurile descrise realist (cu ton liric, dar totuși realist), toate ilustrând imaginea românului plecat în străinătate.

Scrisă la persoana a III-a, sub tușa unui narator aproape stabil, povestea Sofiei (amintim *Interior zero*) ilustrează viața și trăirile imigrantului adult de această dată. Alegerea unei protagoniste aflate în pragul pensionării nu este una surprinzătoare; autoarea caută să autentifice experiențele de viață deja sedimentate, să arate cum identitatea poate intra într-un nou proces de cristalizare chiar și atunci când, teoretic, totul ar trebui să se stabilizeze. Personajul principal este o monedă cu două fețe, simultan emigrantă (din România) și imigrantă (în Spania), portrete ce o vor urmări constant. E prinsă între două lumi, o femeie ce trebuie să se adapteze din mers; ea se construiește în roman pe fondul instabilității sociale și profesionale românești, dar mai ales printr-un limbaj amestecat, inadapdat, o formă grotescă de „extranjere limbică”. Sofia, ca mulți alții, vorbește o limbă „contaminată”, o combinație de substituții din română și spaniolă, care trădează precaritatea comunicării și adaptarea la noul mediu de viață.

Ce enervează la naratorul lui Braniște este indecizia cu privire la personaje și la actul

narativ în sine. Ezitarea aceasta trădează un proces de creație în derulare, în care Sofia nu e conturată în capul locului, ci lăsată să se construiască de la o pagină la alta, niciodată total. Se simte asta din abundența „poate”-urilor care dau o tentă instabilă întregii povești.

Sofia se conturează ca o emblemă a emigrantei într-o Europă încă prinsă în mirajul „câinilor cu covrigi în coadă”. Tensiunile existențiale ce o definesc capătă contur în relațiile cu fiul și cu tatăl său, relații încărcate de o ambivalență ce poate fi interpretată în cheie freudiană, cu dezechilibrări opedipiene ce se suprapun peste criza identitară a exilului. Trauma fondatoare a plecării, dictată de constrângerile materiale ale României, nu este suficientă pentru a cuprinde întreaga dimensiune a destinului Sofiei. Moartea soțului marchează un moment de cotitură ce adâncește dezrădăcinarea ei. Văduvă, responsabilă de creșterea unui copil mic, Sofia se confruntă cu imposibilitatea de a susține singură acest rol, chiar dacă tatăl ei încearcă să-i ofere un sprijin. Relația Sofiei cu familia reflectă, în fond, suferința multor generații de români care, „pentru a câștiga o pâine în afară”, au abandonat rădăcinile și urmașii. Această legătură, încărcată de o „afectare” persistentă, devine în roman o metaforă a migrației forțate, dar acceptate, cu toate reverberațiile sale psihosociale și emoționale, definind precaritatea existențială și fragmentarea

identitară a emigrantului: „Robert e însă conștient de cel puțin un lucru și anume că pentru Sofia realitatea din România a înghețat în momentul în care a plecat de acolo, așa că pentru ea toate arată ca în urmă cu douăzeci de ani, când bunicul avea șaptezeci de ani și era îmbibat de tristețea și deznădejdea tranziției, iar Robert avea patru ani”.

Ceea ce face cu adevărat ca acest roman să merite lectura pentru un ochi avizat nu este neapărat povestea în sine, migrația ca eșec personal și social care a mai fost spusă, ci felul în care autoarea configurează universul diasporei. Braniște demască prin poveștile din jurul Sofiei mecanismele generării profitului pe spinarea migrației est-europene. Se proliferează o întreagă economie subterană în jurul posturilor de muncă prost plătite: locuri de muncă precarizate, plăți la negru, intermedieri dubioase și o industrie informală care se hrănește cu vulnerabilitatea celor plecați „la mai bine”. Veridicitatea se sprijină pe inserțiile textuale care, juxtapuse fragmentelor culese din mediul online, dau senzația unor mărturii trăite.

Citind câteva dintre cronicile elogioase dedicate acestei cărți, am pornit la drum cu așteptarea unei povești bine articulate, chiar memorabile prin construcția ei literară. Însă, ajunsă la finalul deschis (și, trebuie spus, destul de abrupt) nu pot să nu mă întreb cât de atent au fost citite, de fapt, aceste pagini de către cei care le-au comentat atât de admirativ. Multe recenzii par mai degrabă exerciții de admirație programată decât lecturi făcute cu onestitate critică. Pentru mine, cartea a fost o experiență fragmentară, cu momente reușite, dar și cu suficiente sincope stilistice și narrative cât să pun sub semnul întrebării coerența ansamblului literar.

Buncărul

Nicu Ștefan Cristian

1.

— Totul în numele răului și totul în numele Agrippei, spuse unul dintre proto-Agrippari. (Purici uriași zburători făcuți din plumbul gloanțelor irosite în timpul celui de-al treilea război mondial. Umflați ca niște dirijabile, aceștia aveau brațe de om și eliberau gaz metan din găurile lor nazale, fiind responsabili de moartea a câtorva miliarde de oameni.) Cei care au supraviețuit gazului acela inflamabil nu au scăpat de valul de napalm care a urmat. Majoritatea buncărelor, bazelor militare, cât și ascunzișurile omenești au fost distruse sau au suferit daune majore, irecuperabile. Toate în afară de unul, Buncărul.

Acesta nu era un buncăr oarecare, pentru că în el se afla un întreg oraș subteran, înconjurat de o cupolă uriașă de oțel. Trapa care ducea la lumea de afară fuse închisă de câțiva ani buni. Iar scara din lemn șubred de sub trapă era și ea pricăjită și ruptă.

2.

Sunetul asurzitor al mitralierelor încinse se putea auzi dintr-un capăt în altul al holului. Ușile robuste și străvezii erau încuiate zdravăn, pentru bunul motiv care era teama și incertitudinea morții.

În interiorul apartamentului optzeci și șapte al blocului H-cincizeci, din cartierul Nordului, îl puteai găsi pe cel mai tânăr membru al familiei Răznache Cap-de-Coif, Anton, un băiat de cincisprezece anișori, care trăgea cu urechea la ușă. Ochii săi urmăreau cu înverșunare trecerea timpului. Curiozitatea l-a ațâțat de cadranul de nichel care-i despărțea viața de o moarte subită.

Urechile-i erau ciulite și lipite de rama de metal a ușii. Încetul cu încetul și cu o grijă considerabilă, învârte un mic mecanism cilindric din interiorul zăvorului și iese pe hol. Se uită împrejur, dar nu găsește pe nimeni.

În timp ce el își risca pielea, familia lui se ascundea ca o adunătură de ratoni împușiți și lași, în spatele unui butoi plin cu fețele pline de ciumă ale Agrippei.

3.

După două ceasuri și mai jos cu un etaj, Anton Răznache găsi originea arșitei metalice, auzindu-i pe acei oameni înarmați până-n dinți cu mitralierele lor mecanice.

— Stimăți locatari ai apartamentului șaptezeci și nouă, ați fost aleși să fiți sacrificați în numele lui Ior! (Ior! fiind un zeu antic care a fost uitat de omenirea care i-a dat naștere,

o capsulă primitivă făcută din țărână și piele de om. Acesta comunica cu ajutorul unor furtunuri cu trompete care atârnau din partea superioară a capetelor de ciuperca și mormoloci care ieșeau din el. Fiind numit de către păgâni Patronul-Nefericit.)

— În cazul în care nu veți veni de bunăvoie, tot blocul va fi evacuat. Spuse santinela din al ei dispozitiv ciudat, care arăta ca un femur compresat și găurit de la un capăt la altul. De asemenea, acesta avea multe brațe firave, ca niște trestii de zahăr cu sfere la fiecare capăt. Fiecare sferă avea o voce diferită care zicea câte ceva meschin o dată la câteva secunde, o față ca de Ior! (erau sfere-capsule sau capsule sferice, fiecare dintre ele fiind un avatar sau o reprezentare fizică a sa), cât și o trompă de nichel forjat în forma unei omizi blege.

Văzut din față, acest dispozitiv arăta ca o insectă cu

multe picioare, cu-n vârf din care emana o lumină stranie. Și, partea cea mai stranie era că acest dispozitiv îi ieșea din gură, ca și cum ar fi fost atașat de limba sa.

— Te voi omorî, Anton! Șopti un Ior!. Îmi știe numele, gândi băiatul. Știe unde sunt. Voi fi detectat.

De asemenea, santinela nu era singură, ci era însoțită de doi subalterni, care cărau o cutie cu-n fir uriaș de păr care ieșea din ea, deși nu era un fir de păr, ci o sârmă de fier groasă și ascuțită. Care scuipa sânge pe jos, murdărend persanul proaspăt spălat, în aceeași zi, de către săracuța femeie de serviciu. (Cu-n ceas sau două-n urmă.)

Niște chegulețe de sânge se formaseră în țesătura covorului. Ca niște mărgele. Subalternii erau responsabili pentru hrănirea Iorilor, iar aceștia erau lihniți. După o scurtă pauză, se întind și încep să se îndoape cu acele mătâanii sângerei.

4.

Buncărul era împărțit în patru cartiere principale, cel al Nordului, Sudului, Estului și al Vestului. Cartierul Sudului era cunoscut sub numele de Nac. (Numit în onoarea conului de gelatină din temnița de sub el.)

Putoarea lui solidă era recoltată și transportată într-un autocamion responsabil de aprovizionarea cu hrană a cartierelor deja menționate.

În cartierul Vestului, un vraci pe nume Mozambic făcea dansul ploii. Acesta purta o mască asemănătoare cu chipul plin de ciumă al Agrippei. Cu-n toiag plin de pene-n mână, lovi moleculele de aer în sus și-n jos, creând o ploaie artificială.

Ștefan Firică: Migrația îți conferă o poziție extrateritorială

Interviu de **Ciprian Handru**

Dragă domnule profesor, ați participat în luna iunie – în calitate de invitat – la „Școala de vară pentru tinerii cercetători filologi (masteranzi și doctoranzi)”, ediția a VII-a, organizată de UBB (Facultatea de Litere, Departamentul de literatură română și teoria literaturii, Centrul de Cercetare în Filologie Modernă) și de Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”. Vă rugăm să ne relați câteva impresii despre workshopurile și conferințele din această ediție, care a avut ca tematică studiile literare românești, în proiecte și proiecții. Ce v-a atras atenția în mod special? De ce ar trebui ca cercetătorii filologi să participe în număr cât mai mare la astfel de activități?

A fost tare frumos, îi îndemn pe studenții doctoranzi și masteranzi să ia cu asalt edițiile următoare. E prima oară când am ajuns la Școala de vară. Pe Ioana Bican, profesoara clujeană care e *mastermind*-ul evenimentului, o știu de pe când eram în anul II, iar dumneaei organiza ori juriza diferite conferințe naționale. E de o pasiune și o rigoare molipsitoare, așa că îi invit pe toți cei interesați să ia parte la proiectele ei, care au darul de a scoate ce e mai bun din fiecare. Ala Sainenco, managerul Memorialului Ipotești, predă și ea în mediul universitar, așa că nu-i doar o gazdă extrem de primitoare, dar și un partener competent, care urmărește îndeaproape discuțiile încinse în sala bibliotecii, unde au loc atelierele și conferințele.

De ce ar trebui să vină studenții? Ca să simtă vibrația vieții de cercetător, bucuria de a gândi

în echipă, de a schimba idei, de a se plimba prin livada în care puștii Mihai Eminovici fugea după găște și gânsaci, de a mânca în aer liber și de a bea o bere la foișoare, de a face excursii prin locuri încărcate de literatură (la Botoșani, Fălțiceni sau Dorohoi). Sunt acolo vișini, cireși, tei, te bronzezi, vorbești despre ce îți place, ba chiar poți da o raită până la o piscină din Botoșani, cum a făcut un student de la Cluj. Unde te-ai putea simți mai bine, la sfârșit de iunie, mai ales dacă vii dintr-un oraș aglomerat?

În cadrul scolii de vară, ați susținut o conferință intitulată Literatura migrației de după 1990. Texte și contexte. E parte dintr-un proiect mai amplu? Lucrați la un volum despre literatura migrației?

Preocuparea mea pentru literatura migrației e ca un program care mi-a rulat în cap încontinuu în ultimii 12-14 ani, dar numai pe fundal, în timp ce mă ocupam de alte treburile – doctorat, postdocuri și altele. A pornit chiar de la un proiect, al cărui manager a fost Liviu Papadima. Proiectul se numea MARIS, iar din echipă mai făceau parte Oana Fotache, Magda Răduță, Adrian

Stoicescu, Roxana Eichel, Anca Băicoianu și Cătălin D. Constantin, deci teoreticieni, istorici literari și antropologi, fapt mai mult decât firesc, fiindcă abordarea se dorea interdisciplinară. Am obținut destule rezultate interesante, printre care și câteva baze de date.

Am tot revenit la subiect, de atunci încoace. Întâmplarea face că în mai 2025, am participat la o conferință despre literatura albaneză din exil, organizată de istoricul literar Luan Topciu la MNLR, prilej cu care mi-am mai completat lecturile și am dat *refresh* unor idei mai vechi. Inițial, mi s-a părut că paralela albanezo-română e un act de circumstanță, dar ascultându-i pe colegii de la universitățile din Tirana, Shkodra și Korçë mi-am dat seama că există un *pattern* est-european suficient de puternic încât să legitimeze un demers transnațional, care să întoarcă pe dos destule prejudecăți locale.

Nu cred că o să iasă o carte din toate contribuțiile mele răsfirate de-a lungul anilor, dar cu siguranță o secțiune dintr-un volum de studii. Sau mai știți?

Există un moment-cheie – după 1990 – pentru literatura migrației? Când începe

să se contureze un corpus literar al migrației în spațiul românesc?

Corpusul literar al migrației e deja intimidant, dacă privești fenomenul în toată complexitatea lui, dacă te referi la toate tipurile de migrație (politică, socială, economică, academică, profesională, forțată, voluntară, legală, ilegală, definitivă, sezonieră...) și la toate tipurile de texte (de la romane la jurnale, de la eseuri la postările din *social media*). Una dintre bazele de date la care am lucrat în timpul proiectului MARIS inventaria literatura românească a călătoriei și migrației. Am deschis recent excelul respectiv și am găsit acolo 543 de titluri, între 1960 și 2010. Lista se mai subțiază dacă rafinezi căutarea după anumite criterii (de pildă, alegând migrația de după 1990), dar chiar și-așa...

Întrebarea despre momentul-cheie când se schimbă ceva în literatura migrației e cu schepsis. Ca orice țară est-europeană, am moștenit o imagine poetic-întunecată, aproape gotică, a exilului politic sub comunism. Imaginea s-a perpetuat și în post-comunism, ca fenomen inertial. Găsești frecvent variațiuni pe tema „acolo șezum și plânsem”, pe tema deșărătului, deși condițiile istorice ale exilului politic nu mai sunt îndeplinite după 1989. Citești despre tineri care prind burse în străinătate și se plâng că patria n-a știut să-i aprecieze, că patria-și aruncă de la sân fiii cei mai buni și altele la fel. Din când în când, apar comparații între expații din anii '90 și exilații vechi (tripleta Eliade – Cioran – Ionesco fiind reperul preferat), cu tot anacronismul băcător la ochi. Bursierii din postcomunism s-au putut întoarce bine-mersi în țară, unii și-au construit cariere

academice și politice de vârf. Dar dacă le citești unele texte memorialistice, găsești acolo strategii de automitizare, dublate de strategii de denigrare a României „mitocanilor”, construite după stereotipuri balcaniste și anticomuniste învechite. Discursurile de tipul ăsta reactualizează o foarte antipatică opoziție elită vs gloată, cu rădăcini în antimodernismul interbelic.

Povestea începe să se schimbe după anul 2000. N-aș putea spune exact când, dar un moment important rămâne

publicarea autoeseului *Adio, adio, patria mea, cu î din i, cu â din a* de Radu Pavel Gheo (2003). Autorul a câștigat la loteria vizelor un permis de muncă în SUA în 2001, dar s-a întors acasă după un an în care n-a reușit să se integreze, dându-și seama că se simte mai bine în Banatul natal. Cartea marchează despărțirea de un mit al Occidentului moștenit din comunism, ca tărâm al „tuturor posibilităților”.

Schimbarea de optică se manifestă și în limbajul colocvial, prin înlocuirea adverbului de loc

care desemnează Occidentul. Nu știu dacă știi, dar pe timpul lui Ceaușescu în loc de „a fugi în străinătate” se zicea „a pleca dincolo”, folosind un cuvânt conotat mitic (ca în „lumea de dincolo” din folclor), indicând un topos ideal, ca cel al vieții de apoi. Vezi modul în care gestionează adverbul cu pricina Gabriela Adameșteanu, în edițiile succesive ale romanului *Întâlnirea*. După 2000, începe să se încetățenească locativul *afară*, implicând diferența dintre două spații inegale (*afară* vs *înăuntru*),

dar măcar contingente, aparținând aceluiași ordin ontologic. Străinătatea a devenit tangibilă și chiar imitabilă, după cum ne dăm seama din refrenul trupei Vunk, „Vreau o țară ca afară”, adoptat rapid ca slogan politic de mișcările progresiste anticorupție din 2017 și de mai târziu. Cam aceeași glisare din limbajul colocvial, de la *dincolo* la *afară*, se observă și în imaginarul literar al migrației: de la o viziune mitizantă la una mai realistă, de o rezoluție superioară, a Occidentului.

Dușca

Iulia Pană

E o după-amiază liniștită, cu o lumină confuză peste camera în care mă chinuie o stare letargică. O umbră se desenează pe peretele pe care mi-am făcut o panoplie de tablouri de familie. Deseori mă pierd în arhive fotografice, pasiune grea de fotografă... Păstrate în ramele originale, așezate asimetric, cea care mă obsedează de copil are o ramă grea și reprezintă baza familiei...

Stau în fotoliu, cu perne moi, ca într-un gol. Fotografia mă urmărește. Nunta bunicilor, Bazargic, 1925.

Rochia bunicii e o lumină în albul îngălbenit al fotografiei. Rochia cade simplu, fără dantelării. Ține în mâini un buchet rotund de flori albe. Voalul, întins pe capul ei ca un gherghef, e dantelat cu migală, de parcă ar proteja o regină, gonită la marginea imperiului. Bunicul arată o altă vârstă și e sobru ca un jandarm în costumul lui impecabil – un negru mangal, croit drept, ca și cum trecutul îl ținea strâns în pense. Mustața lui, un dreptunghi sub nas, trasat cu precizie, domină expresia lui serioasă, dar îngăduitoare. În marginea fotografiei, un domn străin, cu o haină de postav cenușiu și guler de blană, stă

cu mâinile împreunate. Pare că haina lui lungă, grea, închisă peste piept ca o platoșă, înghițe camera, cu acel guler bogat care se petrece peste piept. Nu știu cine este. Toți îmi sunt străini în afară de bunicii. În jurul lor – din galeria de personaje – mă surprinde o femeie cu o pălărie cloche, trasă adânc pe frunte, cu o rochie simplă, fără pretenții, cu brațele încrucișate și lipsa zâmbetului ce trădează o tristețe. Rochia ei mi-o imaginez de culoare vișiniu putred, pare că îl urmărește pe bunicul cu privirea. Să fie o dragoste pierdută? Toți sunt sau par triști.

Îi privesc și îi aud. Nu cu urechile, ci cu un fel de organ interior al memoriei.

Pentru că, într-un fel ciudat și tăcut, povestea fotografiei se tot rescrie în mintea mea.

Mereu mi s-a spus că sunt o copie la indigo a bunicii, deși mie nu îmi pare că aș semăna cu ea. Sunt mult mai viguroasă și mai sigură pe mine. Ea a fost toată viața supusă și chinuită,

dar, cu toate acestea, dovedea o putere nebănuită. Când i-au trimis înapoi în țară, în 1940, avea trei copii mici; doi îi muriseră la Bazargic, la pușin după naștere... nu erau săraci – aveau casă mare, 20 de hectare de pământ –, au trebuit să revină la patria-mamă și au lăsat în urmă tot. Trei căruțe cu ceva lucruri au luat după ei.

Ajunși la Constanța, i-au anunțat că sunt repartizați la Istria, un sat amărât, pe lângă vechea cetate. Bunica s-a supărat tare pentru că pierduse sau li se furaseră pe drum toate bunurile... au rămas câteva geamantane cu haine, două lămpi, un dulap mare, cuverturi și un șal minunat de catifea, pe care l-am prins și eu până să moară.

La Constanța, a intrat abuziv într-o casă părăsită, rămasă de la Johan, un neamț care în același an părăsise România. Casa era tip vagon, bine făcută – lucrătură nemțească –, dar la capătul orașului, lângă gropile lui Ouatu, gropile de gunoi, spre Lacul Tăbăcării la dreapta, de pe Calea Pescărușilor – acum Bulevardul Tomis.

Amintirile astea stau de veghe alături de fotografie. E vară, ies în curtea acestei case, pe care am refăcut-o. Grădinița

mea e plină de flori, într-o curte pe care bunica a îngrijit-o mult...

Scot din magazie o grămadă de obiecte, cu gândul să scap de lucruri inutile... Aud o bătaie în poartă și o voce care mă scoate din poveste:

„Abe, vecină... Sokares? Ai nevoie de ajutor? Ceva de cărat?”

Deschid poarta și o văd pe Dușca... o femeie mică și îndesată, cu brațe puternice, ce te-ar doborî una-două... Zâmbește tot timpul. Trage după ea un cărucior de metal:

„Aoleu, ce m-ai nimerit!” – zice uitându-se la ce scosesem din magazie – „Eu sunt magnetistă, să-ți trăiască neamu’!”

— Ce e aia, Dușco?

— Păi, se lipesc toate fiarele de mine... Sunt specialistă! Uite, asta-i aluminiu... asta-i fier... bun, bun – zice ea printre cei 2 dinți aurii – și asta e cupru... *inshalah*... asta e calitate!

— Dușco, dar tu ce fel de neam ești?

— Ah, doamna, eu sunt *hâdâră*... musulmancă... neam venit de la indieni...

— Care indieni? Poate de la turci.

— Să trăiești, boieroaica mea, știi tu multe! Eu sunt țiganka cu șalvari!

Două femei și hainele lor

Florence David

Cu foarte mulți ani în urmă, pe când eram frumoasă și tânără, am citit o carte, pe care de atunci o port cu mine tot timpul.

Personajele ei m-au învățat multe despre viață, poate la fel de mult cum m-a învățat viața însăși. Cel mai mult, de acolo, am iubit două personaje feminine, pe Vorvorence, mamă și fiică. Una o slujea pe cealaltă, erau diferite, dar amândouă pline de dispreț, iar timpurile pe care le-au trăit le-au făcut și mai puternice. Bunătatea sufletească le era străină și nu le-ar fi împlinit. Le văd și acum în fața ochilor, îmbrăcate după moda secolului în care au trăit, cu crinolone și cu fâșii de dantele la gât și la mâini.

Vorvoreanu-mama purta rochii de tafta cu luciri de ape, era

voinică, avea brațele albe și groase, acoperite de mâneci bufante.

Ochii îi erau verzi, frumoși, iar fața începuse să aibă pliuri, devenea cutată și aluneca puțin spre o bărbie dublă. Era o femeie blondă care încărunga. Lubea banii, luxul, puterea și intriga.

Când s-a îmbolnăvit, nu a mai știut ce poate face cu golul sufletească pe care îl păcălise toată viața.

În schimb, Vorvoreanu-fiica purta rochii din catifea ca frunza ofilită, strânse pe talie sus, lungi până în pământ, cu guler înalt de dantele, cu mâneci ce fluturau la orice mișcare. Și mai purta și rochii de mătase neagră, cu broderie roșie pe piept și în talie. Ochii îi avea la fel de verzi ca ai mamei, dar nu sclipeau pe o piele albă ca laptele, ci pe o

piele brună. Cel mai mult îmi plăcea imaginea ei când își încheia botinele cu nasturi de sidef. Era grațioasă și noi știm că nu orice femeie e grațioasă. Pe cap aveau amândouă pălării mari, largi de tot, încărcate cu pene de struț.

Vorvorencele purtau bijuterii vechi și erau gătite ca niște fanarioate.

Aveau mâinile împodobite cu inele, cu briliante trandafirii, diamante cu fulgere, smaralde de un verde nepământesc. La gât își atârnavu coliere încadrate în perle mici. Broșe de aur cu rubin, cercei, mahmudele, toate le erau prietene.

Adeseori, iarna, își îmbrăcau umerii cu blănuri vechi de lutru, iar pe cap își puneau șaluri negre brodate. Se purtau ca

niște stăpâne, aveau educația lumii bune a secolelor trecute și priveau oamenii cu ură.

Vorvorencele au trăit în zbulucium, doar luxul le făcea puternice, iar de murit, au murit sărace și singure.

Pe ele le-am iubit cel mai mult din literatura română, deși nu înțeleg de ce, nu semănăm.

Anatomie descriptivă

Peter Rațiu

În anul 1932, munca de exegeză la Mihai Eminescu era în toi. În aprilie apăruse *Viața lui Mihai Eminescu*, „monumentul cel mai impunător ce s-a ridicat până astăzi lui Eminescu” (G. Ibrăileanu); în iunie, Călinescu publică fragmente compilate din manuscrisele poetului sub titlul *Avatarii faraonului Tlă*; îi vor servi, mai târziu, și la satisfacerea sarcinilor de doctorat. Naveta între București și Timișoara a profesorului de învățământ secundar l-a înzestrat cu un prinos de experiență a călătoriilor feroviare. La sfârșitul lunii august apare primul capitol din *Cartea nunții*, intitulat, atunci, *Un atentat în tren*.

În timpul vacanței de vară, între *Avatarii* și *Atentat*, cuplul Călinescu și-a petrecut concediul de odihnă pe litoralul românesc. În cursul verii, au apărut patru articole (din care voi discuta, aici, două) având ca obiect numitul litoral, intercalate cu altele două despre Mihai Eminescu. Expus anatomiei vilegiaturistelor la Techirghiol, care „se tologeau”

complet nude „pe un dâmb de nisip sub parapetul promenadei”, G. Călinescu a abordat-o, mai întâi, în mod convențional, rotind în imaginație trupul uman în jurul axei sale longitudinale: distinge, astfel, „partea împăroșată” și pe „cea accidentată” a regiunii australe a doamnelor observate (*Techirghiol-Eforie*, în *Adevărul literar și artistic*, 7 august 1932. Reprodus în: *Opere. Publicistică 1*, Ed. Acad. 2006, p. 1189). Articolul publicat în săptămâna următoare (*Pe plajă*, ibidem, 14 august 1932, repoduz ibidem p. 1197) ne prezintă o viziune nouă. Descriind pijamalele cu care se îmbracă lumea în drum spre plajă, aflăm că „foarte multe sunt din două fuste largi, una de fiecă picior, unite apoi sus într-un singur corp și legate de umeri printr-un sistem de bretele și bandaje, menite să oprească surparea sânilor și să descopere spatelile până acolo unde, divizându-se, încetează de a se mai numi astfel”. Ceea ce mai înainte fusese „partea accidentată” este,

acum, văzută ca o continuare a spinării și doar nomenclatura, iar nu natura obiectului se schimbă la nivelul joncțiunii critice. Ceea ce, la prima vedere, fusese luat drept un alt ceva, a devenit un același, doar cu numele schimbat. *Universalis sunt nomina*, iar nu *realia*. Cu ochii minții mijiciți altfel, am putea citi în taxonomia călinesciană aderența la doctrina lui Hegel, potrivit căreia *das Wahre ist das Ganze*, adică *Adevărul este întregul*. În fond, cele două concepții, nominalismul și hegelianismul, nu sunt incompatibile.

Observația pasageră a istoricului literar în vacanță este salutăată de anatomist. Membrul inferior, pe care bunul-simț îl crede încheiat la șold, în realitate se întinde, invizibil și ineluctabil, până la cușca toracică, prin participarea mușchilor iliopsoas la mișcările coapsei, la

fel cum „umărul”, spre a lua un alt exemplu, se dovedește o ficțiune a intuiției și refuză definirea precisă a fruntariilor sale.

Asemenea nedumeriri anatomice sunt de dată relativ recentă, și anume de când dezvoltarea rezonanței magnetice nucleare și a altor tehnici de imagistică au reînviat interesul pentru anatomia secțională. Veche ancilară a disecțiilor, anatomia secțională adusese odinioară o contribuție modestă la înțelegerea raporturilor între organe, servind mai mult la turmentarea studenților de anul întâi de către profesorii astfel înclinați. Noile tehnici de imagistică medicală au iscat din vechile secțiuni frumuseți și prețuri noi. Fără să intrăm în amănunte tehnice, de aceea, repetăm cu G. Călinescu: partea în discuție este unde spatelile se divide și încetează de a se mai numi astfel.

Adidașii

Marius Nica

— Să-i păstrezi de buni, mamă, că nu mai am bani să-ți iau alții!

Așa îl sfătuisese ca un avertisment maică-sa într-o după-amiază când, sub soarele greoi al amiezii, îi așeză în brațe perechea de *adidași* care, pentru el, pentru copilul de nici 10 ani, păreau accesoriul ce avea să îl scoată din anonimatul găștii de la bloc.

— Da, mamă, așa am să fac! Îi păstrez de buni. Doar la școală îi iau și nu o să joc fotbal cu ei. Promit. Sunt foarte frumoși!

În vacanța aceea de primăvară, Mihai simțea că ceva este nou cu el și nu erau *adidașii* luați de maică-sa. Era acum „băiat mare”, cum îl alinta unchiul când îl vizita dimpreună cu taică-său doritor de un spriț rece și gratis. Terminase patru clase, era deja clasa a cincea, iar asta o simțea ca pe o datorie de viață să fie „băiat mare”. Și încerca să o arate tuturor, mergând mai apăsător și rupând indiferent câte o frunză din gardul micilor grădini de lângă blocuri, așa cum văzuse el că fac adulții când vor să pară interesați. Așa simțea că arată tuturor că de acum el nu mai este copilul cu cheia casei atârând de încuietorea ghiozdanului ce părea uneori prea mare, iar alteori prea neîncăpător. De acum, avea dreptul să poarte cheia în buzunarul pantalonilor. Buzunar cu fermoar, e drept, dar tot buzunar se chema. Și asta, cel puțin asta, îi oferea dreptul să considere că a luat sfârșit copilăria și că fără doar și poate va deveni la fel ca frac-su: liber să colinde cartierele și să își construiască propriul destin.

Adidașii stăteau pe holul îngust al apartamentului lângă celelalte încălțări prăfuite

și parcă le făceau în ciudă cu albastrul lor strălucitor și nou, iar dungile portocalii de pe margini aruncau priviri de îngâmfaată superioritate. Mihai ar fi fost în stare să doarmă cu ei, așa îi erau de dragi. Și mai avea mult, încă o săptămână, până când să poată să îi poarte, de buni, la școală, așa cum îi promisese mamei. O săptămână de grea așteptare în care orgoliul său nu își găsea suficientă împlinire. Îi purta prin casă când ai lui nu erau prezenți și își închipuia fața pe care o va face Vali când îl va vedea cu asemenea încălțări și, mai ales, ce va spune Tatiana... Ei, da, Tatiana era o poveste ce îl făcea uneori să uite de multe din jurul lui și chiar de promisiunile făcute părinților. Se știa de o viață! Nu foarte lungă, așa e, dar era viața lor de foști copii ce își căutau o lege a vârstei și o explicație pentru toate cele noi câte li se întâmplau.

Și de aceea, în dimineața când, rămas singur acasă și toți vecinii lui ieșiră în spatele blocului, inundând conductele de termoficare cu râsetele și țipetele lor, Mihai decise că este momentul să-și dovedească lui, dar mai ales lor, că este îndeajuns de mare pentru a lua și de a-și asuma decizii. Își puse repede tricoul cu *Abba*, rămas prea mic pentru a fi purtat de fratele lui, se aruncă în pantalonii scurți pe care maică-sa îi cususe cu o seară înainte și se opri pe hol. *Adidașii* sclipeau de nerăbdare

și tentație. Se uită la ei și își aduse aminte: „Să-i păstrezi de buni, mamă...” Se aplecă și, după ce își trase șosetele din care un deget îi spunea mereu „bună dimineața”, se încălță cu vechii lui teniși ce purtau urmele tuturor mingiilor lovite și ale tuturor pomilor urcați în grabă să nu-l prindă stăpânii la furat de cireșe. Apucă rapid cheia și deschise ușa micului lor apartament ce mirosea întotdeauna a vanilie și alte mirodenii pe care mama lui le amesteca în mod magic duminica pentru a face minunatele ei prăjituri. Deschise ușa exact când Tatiana cobora scările în fugă spre jocurile încă inocente ale celorlalți copii ce o așteptau nerăbdători. „Vino și tu” îi strigă fata indiferent și se făcu nevăzută prin ușa din spatele blocului. „Vin”, șopti el, mai mult pentru sine, și se întoarse pe călcâie înspre locul în care știa că îl așteaptă *adidașii* cei noi.

Ajuns în grupul gălăgios al copiilor, aștepta reacția acestora. Dar ea întârzia să vină. Își întindea picioarele, se uita prelung în pământ, vorbea tare, dar nimeni nu părea impresionat de albastrul brăzdat de dungile portocalii ale *adidașilor* lui. Nici ea nu observa, ba mai mult, părea nici să nu aibă timp pentru el, căci magazinul de păpuși avea nevoie de vânzător, iar Tatiana își dorea mereu acest rol.

„Facem un fotbal?” se auzi vocea stridentă a lui Sebi din

spatele conductelor de termoficare, iar chipul lui zâmbea de după o minge ieftină de cauciuc pe care o ținea în mâini ca pe un trofeu. „Haideți, facem?” Toți băieții fugiră spre terenul lipsit de iarbă pe care praful era stăpân în zilele toride, iar când ploaia lăsa loc unui noroi din care cu greu cineva putea să iasă cu ambele încălțări în picioare. Dar acum era cald și soarele mângâia grijuliu obrajii băieților ce alergau și țipau după acea minge galbenă pe care vreun părinte mărinos plătitise 35 de lei la librăria din capătul străzii. *Adidașii* lui Mihai alergau și ei, purtându-l pe băiat în norul de praf ce devenea din ce în ce mai mare. Simțea cum zboară cu noile sale încălțări și acum nu-i mai păsa nici de privirea ei și nici de invidia lui Vali și nici de faptul că dungile portocalii nu mai zâmbeau la fel de strălucitor ca pe holul apartamentului. Zbură! Și mingea îl asculta ca niciodată. Șut! Și sfera de cauciuc se desprinsese de șireturile negre într-o voltă ce îi făcu pe ceilalți băieți să țipe de admirație. Și tot atunci se auzi un alt strigăt: „Mihail!”

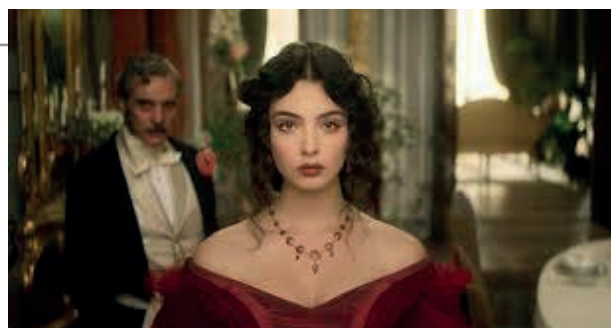
Mama lui se întorsese mai devreme de la serviciu și îl privea tăios de dincolo de norul de praf ce începu să se aștearnă cu o lentoare aproape dramatică. Băiatul se apropie, privind rușinat și temător în pământ. Pașii lui mici erau conturați de o pereche de *adidași* murdari și triști ce purtau cu ei semnele unei înfrângeri mai mari decât cea din jocul băieților. Sunetul palmei ce îl lovi peste obraz îl ameți mai mult decât dojana mamei care nu înceta să îi aducă aminte de promisiunea făcută. Acel sunet care îi aminti că nu este nici puternic și nici atât de mare pe cât ar fi crezut.

Filme și veșminte

Monica Alexandru

Să fi fost prin clasa a cincea, mă duceam cu mama la oftalmolog, undeva în centrul Bucureștiului. Nu mai țin minte unde, țin minte doar că treceam prin Pasajul Victoriei și-mi cumpăra un sandwich cu șuncă. La intersecția Edgar Quinet cu Academiei, pe colț, unde tronează acum o ceainărie, era un aprozar prin a cărui vitrină se vedeau, în anii '80, navete verzi de plastic burdușite cu punji de cartofi prăjiți, mai uleioși ca cei de azi. „Nu-ți iau că sunt vechi, cine știe ce mai pățești”, zicea mama, luându-se după privirea mea.

„Mergem în Pasaj și-ți iau sandwich!” Era așa de bun gustul pâinii prăjite, cu șuncă (de Praga, oare?) tăiată fin, finuț, mai ceva decât în supermarketurile de acum. Și într-unul din aceste drumuri, m-am nimerit pe Calea Victoriei puțin mai jos, către Dâmbovița, în dreptul Casei de Modă Venus. În vitrină am văzut rochia de voal, de-un roz pal, triplu voal, cu mânecile în aripă de fluture, curgând delicat până la călcăiele unei siluete subțiri, de manechin, cu câțiva boboci din același material potriviți bine la îmbinarea decolteului.

Era frumoasă, proaspătă, fragilă.

Am redescoperit-o mai târziu, dinamică. În filmul *The Thorn Birds – Pasărea Spin* (1983), tână femeie, Meggie Cleary, cobora scara către petrecerea în toi de la parter, atrăgând privirile tuturor, dar mai ales, zădărniciindu-i controlul de sine părintelui Ralph de Bricassart. Rochița era simplă, după posibilitățile familiei de fermieri dintr-o Australie

aridă, dar vie, jucăușă, după sufletul celei care o purta, de culoarea rozului prăfuit și cu același boboc de trandafir la decolteu ca cea din vitrină, de demult.

Pentru o vreme, acea rochie a rămas semnul unei iubiri imposibile, dar cu timpul, fantezia mi-a mai sucit-o în culoare și croială. Mi-am dat seama că-ți poți imagina numai ceea ce există, nu neapărat contemporan cu tine.

Fusta cu jupon

Adriana Irimescu

Din șifonierul vechi, înțesat cu lucrurile ei, rochii vesele, în culori pastelate, dintre care îmi amintesc mai ales de una cu multe nuanțe de albastru și cu turquoise (cuvânt pe care am învățat să-l scriu într-un vocabular, pe care îl dedicasem cuvintelor șmechere; irefutabil fiind cel mai recent), mama scoate fusta bleumarin cu jupon alb. Aveam o relație love-hate cu fusta asta, pe care mi-o făcuse la o croitoreasă dintr-o rochie mai veche a ei și la care purtam un jupon pe care aplicase o dantelă lucrată de mână.

Am purtat fusta asta vreo 5-6 ani, pentru că mi-o făcuse lungă, cu elastic reglabil în talie. La început, îmi venea mult peste genunchi, ca spre final, când am tăiat-o în bucăți, să nu mai fiu obligată s-o port, abia dacă îmi acoperea fundul. Erau hainele mele ale bune.

În seara aia, mergeam la teatru cu doamna profesoară. Nu cred că i-am știut vreodată prenumele, numele mi s-a șters din memorie, dar doamna

profesoară era vecina noastră de la etajul 3, din capul scărilor, pe care le urcam câte două sau câte trei, fiind foarte mândră că pot face asta. M-am visat olimpică toată copilăria. Și nu, nu la gimnastică, ci la atletism. Profă de română la Silvic, doamna profesoară mă lua foarte în serios, îmi zicea câte-o bărfă despre scriitori, îl toca mai ales pe Săraru, cu care fusese colegă, îmi dădea să citesc cărți, m-a învățat să fac Negresă și mă lua la teatru.

La fustă cu jupon, mama îmi scosese o helancă albă. Mi-a căzut cerul în cap. Nu mă credea că nu suport să port ceva pe gât, că mă sufoc, nu m-a crezut nici mai târziu, când îmi cumpăra tot felul de coliere sau lăntișoare, pe care le lăsam să zacă pe noptieră.

Aveam o relație love-hate cu fusta asta pentru că trebuia s-o port cu ștrampi din PNA. Asta era regula: vara-iarnă, trebuia s-o port cu ștrampii ăștia, care se suceau pe picior și atârnav, oricât de mult mă străduiam să-i trag pe

coapse-n sus. Sigur, aveam vreo 30 de kile, eram slabă rău, iar părul tuns destul de scurt era întins cu o perie rotundă și stătea neîmblânzit, pieptănat către spate.

La 6 fără un sfert aveam întâlnire cu doamna profesoară în fața Casei de Cultură a Sindicatelor, la 5 și jumătate am plecat, veselă nevoie mare, îmi plăcea la teatru mult, venea o trupă din București, de la Mic, jucau Dama cu cameleii. Am ajuns rapid, în câteva minute, lumea începuse să se strângă în față, era octombrie, cred, destul de răcoare și eu mă simțeam prost printre atâția

oameni mari, care se uitau suspicioși la copilul de 9 ani, care aștepta, bățându-se de pe un picior pe altul, să-i vină însoțitoarea. Cred că am rezistat vreo 2-3 minute și, prefăcându-mă preocupată de ceva important, am plecat din fața Casei de Cultură, spre laterala ei stânga, știam bine locul, mă jucam des pe terenurile de joacă din preajmă.

La Țigără, în fața unei intrări secundare, ascunse, stăteau actorii, glumind, râzând, sporovăind. Era prima dată în viața mea când îi vedeam așa de aproape. Mi-au rămas întipărite în memorie pelerina neagră căptușită cu material violet și jobenul cu panglică, tot violet, ale lui Geo Costiniu. Și mi-a rămas adânc înfipt în memorie că m-au lăsat să stau cu ei, să ascult ce ziceau, să ascult cum își dădeau textul. M-au trimis înăuntru, că începe spectacolul, uitasem total că în față aveam întâlnire cu doamna profesoară, care a stat îmbufnată tot spectacolul că am lăsat-o să mă aștepte.

Scrisul de pe munte

Carmen Andrei

„Dacă ești cuminte, facem scrisul de pe munte” promite o mamă-turistă arătându-i în zare cu degetul copilului prea mic pentru o astfel de ispravă de vitejie. Este duminică după-amiază, suntem în dricul verii și târgul de carte se stinge și se strânge trist, nici reducerile de ultimă oră nu mai conving turiștii de pe strada Republicii, instalați burghezește pe terasele restaurantelor la tochituri și papanashi, să cedeze ispitei de a mai lua ceva literatură estivală. Nu sunt convingși nici turiștii care mai tândălesc cu o casată în mână. Tânăra mama își lămurește lapidar copilul, își convinge și soțul să facă o plimbare și ei, acolo, la „scrisul de pe munte”, la „litere” cum le spun brașovenii get-beget sau parveniți.

Acum ceva mai mulți ani, când am venit prima dată în Brașov, o prietenă alergătoare m-a ademenit la o alergare de recunoaștere de traseu: „Hai la litere!” Urma un semi-maraton și eram neofită, tare neofită. În mintea mea de filolog, în jargonul nostru, „la litere” însemna natural la Facultatea de Litere. Dar n-am comentat nimic, să nu-mi iasă vreun blondism, și am pornit curioasă la drum. Am luat-o gospodărește „pe

sub Tâmpa”, altă sintagmă enigmatică în poetica geocritică a orașului, contaminată tot filologic-amuzant de analogia paronimică Tâmpa-tâmpla. Am zâmbit complice de teama vreunui alt blondism și am purces la drum cu gândul la André Gide, care ne îndemna stoic acum mai bine de o sută de ani, el însuși bântuit, dar spirit afișat senin, să ne urmăm calea cu acribie, numai să fie în urcare. A fost iubire la prima vedere pe cărările de munte bătătorite de zeci de mii de cățăritori, pe cele douăzeci și cinci de serpentine construite de Ocolul silvic la început de secol XIX, care se învârtosează pe vreo trei kilometri, sunt care mai gheboase, care mai line, care mai abrupte și mai alunecoase, ca oamenii. Bucuria șade la poalele Tâmppei, am mai scris-o și o repet. Trei sferturi de ceas de urcare cu antren, de urcare întru bucuria de a ajunge în vârf, la o mie de metri, de a descoperi de două ori chipuri ale orașului, în belvederi promițătoare de o Marea Panoramă a orașului, care îți cuprinde ea privirea, o ține captivă, îți ia trupul și ți-l făgăduiește dumnezeirii, îl ridică deasupra tuturor necazurilor și grijiilor. Ai ajuns „la litere”, șase bețe albe de șase metri se

înfing în dreapta ta și-ți fac cu ochiul, oarecum hollywoodian. Cât e de benefic scrisul de pe munte, cât e de motivant scrisul la munte! Îl respir și îl inspir, el mă inspiră și mergem tovărășește mai departe.

De atunci, le știu pe de rost ca pe-o poezie dragă, le recit ori de câte ori vin în Brașov, uneori chiar săptămânal, le număr în pace și cu împăcare, așteptând, ca pe-un ibovnic la ceas de taină, cele două luminișuri. Recompensa vine în vârf, panorama unică a unui oraș transilvan care, de sus, pare odihnit, cu perna de acoperișuri cărămidate trasă pe cap, puzzle de țeste țesute, dar frumoase pentru că sunt neregulate. O minunăție care-ți taie respirația ca să ți-o înapoieze generos înzecit, să-și dea forță și încredere în tine, pentru că urmează și coborârea. Pe Treptele lui Gabony, altă încercare pentru cei mai temerari sau mai domoli, muntele e bun cu turiștii nepricepuți sau nepotrivit echipați, cu bunătate deci, pe Șaua Tâmppei.

Dacă ești cuminte, vine și recompensa, înveți scrisul, buche cu buche, literă cu literă, litere de-o șchioapă (mergi la un alt obiectiv de neratat – Prima școală românească unde tipărița lui

Coresi se tânguie...), mai apoi litere mari, scrisul cu majuscule se întrece cu literele gotice precum Biserica Neagră. O „gălăgie” de litere or să formeze un alfabet frumos, al ideilor aerate acolo sus, „la litere”, vor declanșa „les affres du style” flaubertiene, o gălăgie de idei vor zăngăni ca o „gălăgie de bani” cum se spune în limba jul dâmbovițean, dar mai ales te ucenicește într-ale scrisului, la munte sau pe munte, scrierea cu minusculă carolină, uniciană șerpuește timid prin gândul care s-a făcut text, textul care s-a ținut din fraze, frazele din cuvinte, cuvintele din silabe, îngemănări aleatorii de... litere. Iubesc litere, le scrijelesc zilnic în memoria mea, ce brazde frumoase or să dea când textul se face trunchi verde, copac înfloritor, capătă trup de discurs și discursul devine respirație eliberatoare.

docudrama (Hotel Veneția)

Dan Mircea Cipariu

mame-surogat într-o lume surrogat
cu prejudecați și autodistrugeri

bebelușii ca niște soldăței ai iubirii
încolonați unui lângă alții
în două săli uriașe de recepție
ale Hotelului Veneția din Kiev

aud vocile mamelor din apelurile video
o lumină vorbitoare din ecrane
fotografiază bebelușii strânși la piept
printre icoane și emoticoane

mame-surogat
în orașe surrogat
cu păpuși gonflabile și vibratoare
în rețele surrogat
marionete instabile și migratoare

mame-surogat
pe covoare sfințite
în genunchi se roagă
să fie înlocuite

(din volumul *Cartușeria*, Vellant, 2024)

Câteva rochii ale Dianei Slavu

Olga Ștefan

Ca profesoară, conștientizez că o jumătate din viața mea la catedră presupune muncă într-o fabrică de clișee. Le reproduc, pentru binele celor supuși la testări standardizate. Dar într-o cantitate cel puțin echitabilă, încerc să le combat. Caracterizarea personajului literar este, cu precădere, un eficient război de țesut marfa cea mai de preț pe care o importăm – *locul comun* – din clase, direct pe paginile imaculate ale examenelor naționale. Ne lovim aici de mai multe neconcordanțe, dar și de prilejul unor discuții care mi se par interesante și importante.

Una dintre temele pe care le găsesc în mod particular intrigante și ofertante ține de raportarea individuală și colectivă la chestiunea vestimentației personajelor pe care le discutăm.

Contează cu adevărat ce fel de „armuri” poartă ele în lumea pe care o populează? Sunt hainele un „mijloc de caracterizare”? Ce modalitate de caracterizare urmărește intervenția sistemului de simboluri din conduita costumului: pe cea directă, semnalată de abundența adjectivală, ținând cel mai „evident” portret al personajului? Sau pe cea indirectă, subtilă, întemeiată pe inferențe, pe capacitatea noastră de a le trata drept coduri simbolice și sociale? Ce sunt, de fapt, straturile care „învelesc” personajele: simple elemente de portret fizic sau „indicii” care „creionează” indirect accesul la trăsături morale indicibile? Pot hainele să exprime pur și simplu nevoia de emfază descriptivă proprie prozatorului „detaliilor”, așezate pe trupurile care defilează în texte și piese de teatru de-a valma, ca pe formele indecise ale unor manechine din

ebonită? Sau sunt ele însele piese rare, *sine qua non*, care susțin structura de rezistență (și, implicit, coerență) pe care se mulează pielea „ființei din hârtie”?

Soluția mea este una de avarie și de compromis: hainele, mai ales atunci când pun în valoare acel corp „construit”, conceput ca prelungire a unei idei despre sine, animă percepții suplimentare, multistratificate, despre locul și rolul înspre care autorul, ca într-un vals cu un partener inconștient sau orb, își conduce, plasează și „zidește” personajul.

Ca să demonstrez acest lucru, le propun elevilor mei fragmente la prima vedere extrase dintr-un roman al copilăriei și adolescenței mele (fiindcă vorbesc despre o carte citită și recită): *Pânza de păianjen*, de Cella Serghi. Cartea e importantă pentru mine și din punct de vedere personal și identitar, reprezentând, de fapt, o lectură moștenită, un fir roșu care leagă preocupările mele pentru literatură de nișele deschise încoace de mereu entuziastul

discurs al mamei mele, care reia acest roman-cult al feminității. În plus, *Pânza de păianjen* de Cella Serghi este prima carte în care am întâlnit o protagonistă „bine îmbrăcată”: toate celelalte personaje, asumându-și funcția de reflectoare, insistă asupra acestui aspect. Mai mult chiar, Diana Slavu, căci despre ea este vorba, era „bine îmbrăcată” (iconică, am numi-o uzând de universalitatea unui termen actual) în ciuda contextului social și cultural care ar fi putut-o împiedica să recurgă la acest tip de strategii ale „vizibilizării”. La prima lectură, sensul travaliilor transformatoare succesive prin care trece eroina (potențial alter-ego) a Celleri Serghi are și un meschin miez pedagogic: *dacă o fată săracă poată să devină, prin ingeniozitate și șarm, regina balului, tu, care nu ești o fată săracă, nu ai nicio scuză să fii șleampăt!* Mai departe, însă, învățătura capătă dimensiuni noi: *nu poți să te joci de-a regina balului fără să fii condamnată la o viață în turnuri închise cu lacăte ale căror chei nu le deții!* Poate

că așa lucrează narațiunile fals-feministe împotriva celor mai de bun-simț intuiții!

Deși iconic, revoluționar poate, în ceea ce privește situarea în prim-plan a unei femei complexe (și complicate), introspective, traumatizate de efortul permanent de a-și masca și cosmetiza circumstanțele, *Pânza de păianjen* e și un roman din care, la fel ca din lumea în care am crescut, solidaritatea feminină autentică lipsește, „privirea feminină” este eminamente rea, competitivă, pregătită să recunoască fisuri și defecte.

„Apariția” Dianei are ca efect imediat admirația, una de care tânăra se bucură, dar care, în egală măsură, o sperie și o constrânge. Uimirea colectivă pe care o stârnește nu îi asigură adulația grupului pe termen lung. Sub „lupele” a zeci de priviri, fie ele binevoitoare, fie otrăvite, Diana pare să se spargă în o mie de cioburi. Ea este o femeie-vitraliu, idealizată, vehicul de lumină, totuși casabilă, fragilă, lipsită de relevanță în afara contextelor care îi susțin solaritatea. Valoarea ei depinde strict de privirile care îi conferă legitimitate ca ființă dezirabilă. Scriind despre alte femei, autoarele din interbelic considerau de la sine înțeles că o astfel de calitate nu poate fi decât invidiată (asta până la prima obligatorie „zgârietură” a suprafeței aparent impecabile). Este interesant modul în care aceste autoare afirmate într-un climat literar preponderent masculin, recurg la compromisul unor mișcări care amendează naturalețea și spontaneitatea. Ele par astfel să impună mai degrabă figuri de ventriloc, aflate într-o confruntare tensionată cu un sine refractar, care „alege” orice altceva în afara liniștii și

autosuficienței (iar atunci când, totuși, o face, ele devin opțiuni existențiale dictate de boală, renunțare, depresie). Senzația generală este că aceste femei sunt, în mod paradoxal, simultan „scuzate” excesiv, supra-protejate, dar și expuse fără milă, abandonate judecăților de valoare și tarelor caracteriale. Arhitectura unui personaj ca cel al Diane Slavu e, astfel, o probă de măiestrie, o modalitate prin care femeile exersează o artă narativă „credibilă” – din perspectiva cititorului critic bărbat – dar și, probabil, pentru autoarea sa,

o cale de „disociere” de un paradis (sau infern) feminin, redus la pulsiuni „isterice”, contribuind la noi și noi mitologii ale fragilității.

Diana resimte pericolul de a fi în permanență evaluată, judecată și deposedată de măștile pe care și le confecționează. Acest aspect face ca personajul să oscileze constant între un conflict interior complex, de re poziționare a sinelui dependent de atenție (și, mai ales, de afecțiunea bărbatilor inaccesibili) și unul exterior, acaparator, difuz, omniprezent, determinat de cercurile

infernale ale lipsurilor esențiale, care o complexează, dar o și ambiționează. Această dualitate o face simpatice pe Diana Slavu. În egală măsură, discreția recunoașterii resemnate, mereu reconfirmate, a propriei poziții construite ca mediocre, nedepășibile, creează o aură de compasiune în jurul Ilincăi.

Astfel, într-o narațiune care implică atât de multe straturi de rușine, autoculpabilizare, colonizare abuzivă a valorilor feminității, hainele nu sunt doar haine, ci potențiale povești, complete, venind „ca turnate”,

fragile, sortite vremelnice, mărci ale „artelor minore” ce nu acordă roluri esențiale femeilor care le practică, le doresc, le primesc (în mod „nechibzuit”) cadou și, în pofida – sau în virtutea – acestei insignifianțe provocatoare – le poartă.

Rochiile Diane Slavu reflectă experiențele care o marchează, dar, în opinia mea, fac mai mult decât atât: ele „pansează” răni nevindecate complet, ascund povara a ceea ce tânăra numește, emfatic, „un destin nomad” și promit, indirect, o formă de recuperare sau chiar de salvare.

Zoom: Lectura în vremea caniculei

Marius Nica

Decuplări monstruoase,
Alex Moldovan, Art, 2025

Mi-a atras atenția numele „Alex Moldovan”... Îl știam de undeva: de pe coperta cărții pe care fata mea de 11 ani o citește de câteva zile. Ceva cu „Olguța” și cu un bunic. Curios evident, m-am aplecat, cititor cuminte, asupra acestor *Decuplări monstruoase*. Scurte texte incisive, cu un grad ridicat de ironie, sarcasm și umor negru; un fel de existențialism postmodern în care narațiunea amintește de absurdul urmușian. Și poate că mi-ar fi plăcut mai mult scrierea dacă nu îl simțeam pe alocuri pe muca-litul Sorescu, așa cum ne-a învățat el să ne bucurăm de finalurile monstruos de neașteptate și tocmai de aceea extrem de comice (*Despre un drum sau Om bun*). Deconstruirea de stereotipuri narative, finalul surprinzător sunt parte dintr-un eșafodaj textual ce devine până la urmă o lectură facilă, un joc literar bine susținut, în care cititorul este atras imagistic de o voce narativă familiară.

Cred că am să-i cer fetei mele să-mi împrumute *Olguța*...

Cocoșata, Saou Ichikawa,
Polirom, 2025

Am fost intrigat de nominalizarea la International Booker Prize 2025 amintită pe prima copertă, imediat după premiul Akutagawa 2023. Și unde mai pui că pe coperta a patra este anunțat că „personajul principal este corpul” (The New York Times Book Review).

Lectura nu a fost ceea ce mi-aș fi dorit sau m-aș fi așteptat. Esența romanului constă în condiția personajului ce suferă de o afecțiune musculară congenitală, iar această invaliditate oferă narațiunii șansa de a crea imagini tulburătoare, șocante și monstruoase unori. Am așteptat până la final să (re)gătesc corporealitatea postmodernă, dar nu a fost așa. În schimb, am fost lovit de o grămadă de sex (acceptați, vă rog, fraza așa cum este scrisă pentru a înțelege cum se simte lectura). Textul își propune să șocheze prin imagini și detalii care uită de intenția estetică a literaturii și caută să convingă prin brutalitatea gratuită a unei sexualități amputate fizic și, mai ales, psihic. Sau sunt eu prea pudibond?

Cea mai bună pagină de literatură a romanului este ultima, unde, în câteva fraze succinte, întreg eșafodajul ficțional este distrus pentru a se crea senzația relativității literare. Dar asta nu e de ajuns pentru a vă îndemna să citiți întreg *sextul*.

Povestea elefantului care trăia într-o nucă, Adrian Alui Gheorghe, Editura pentru Artă și Literatură, 2025

Un roman-poem cu sușuri și coborâșuri, o călătorie într-un univers cu și fără timp, cu o poveste de iubire mai mult sau mai puțin ratată. Labirintul epic te subjugă de la primele

pagini și te lași purtat prin toate experimentele doar pentru a ajunge la logica necesară a acestora. De fapt, logica este cea a poveștii, așa cum, cu ani în urmă, Dumitru Tepe-neag provoca primul romanul său experimental. Personajele se caută unele pe altele și toate sunt tributare ideii de timp. Un timp care devine din ce în ce mai important, un timp pe care indivizii încearcă să îl stăpânească, însă...

Dar mai mult nu spun, căci textul e de-a dreptul delicios la lectură și merită savurat pe îndelete lângă o cană mare de socată rece pe cine știe ce plajă sau sub umbra răcoroasă a cine știe căror munți.

Evadare în rai

Adrian Ciocioman

Temwani se plictisise. Băuturile turnate pe gât în cantități industriale nu-l mai îmbătau; domnițele cu dresuri plasă și tocuri stiletto îi apăreau acum doar ca o mască rădă. Plimbările și marea, chiar literatura și filosofia îi păreau acum doar prilej de amuzament. Fără a sa Kondwani, lucrurile păreau hâde și gri. Plictiseală, plictiseală...

Într-o seară, după răsăritul lunii, Temwani a luat o sticlă de vin și s-a dus în pădure, s-a așezat pe marginea unei prăpastii, cu picioarele în aer, așa cum făcuse de atâtea ori în copilărie și s-a apucat de gândit. Atât de mult a gândit în acea noapte, încât s-a trezit la porțile raiului. Era clar că o sticlă de băutură și o prăpastie nu-s cel mai bun mod de a cădea pe gânduri. Temwani îl întâlnește pe Sf. Petru. Stătea răzimat de o piatră, cu o sticlă de Purcari în mână, aproape goală. Era bărbos și răpciugos, o robă ce visa să mai devină albă și întinată de urmele unui bordel, pe alocuri găurită de la smocurile de scrum de țigară ce se fixau în cădere de pânză. Purta sandale, probabil furate de la grecii atenieni ai lui Platon, și ele rupte și vai de mama lor. Sf. Petru, bunicul bejiv al antichității. Nici nu l-a băgat în seamă pe Temwani, doar i-a deschis poarta cu o mână și l-a lăsat să intre după care a și căzut – efectul Purcari. După poartă era fratele-su Andrei, și el beat criță, dar mai elevat, era cu nasul pe sus, un nas cât Uniunea Sovietică, probabil îl ținea pe post de paratrăsnet. Roba lui era albă și bine apretată, avea ochelari de soare și pălărie de paie, în picioare încălțat cu niște pantofi de carton vopsiți roșu. Încerca să meargă drept, dar sticla de Purcari îl trăgea într-o parte și până la urmă de ce naiba o bea sfînjii numai Purcari? Până la urmă, se pare că toată lumea profita de faptul că în rai nu poți face ciroză. Raiul era doar un sătuc cu un peisaj frumos ce-ți taie respirația.

Pe jos, mucuri de țigări și hârtii de înghețată, dar cui îi pasă, că doar e raiul, nu? Temwani găsi și el o sticlă de Purcari, probabil cadou de bun-venit. Iacov stătea într-un șanț, rupt de beat și el, avea într-o sticlă de Coca Cola de 2,5 l țuică de pufoaică amestecată cu găinaț de rață furate de la ta-su, Zevedeu. Era atât de prăpădit, încât își legase pantalonii cu sârmă, papucii de gumă roși de vreun Grivei supărat că i s-a furat cotețul sau vreun colț de pâine. În cap avea o căciulă ponosită ridicată peste urechi și striga în gura mare după o anumită Savastifa, probabil gagică care nu a mai suportat țuica de pufoaică aromată cu găinaț de rață și coji de portocale mucigăite. Acest sat nu avea case, ci mai cu seamă bordeie, niște dărăpănături lugubre unde intri ca-n peșteră. Temwani s-a bucurat măcar că în rai nu mai sunt șerpi, el avea fobie de reptile. Fiul lui Alfeu, celălalt Iacov, era în șanțul de vizavi, fiind fix în aceeași situație cu Iacov cu țuica de pufoaică. Temwani a rămas puțin surprins de beția generalizată din rai, nu a mai mers mult și a dat peste Epicur, care împreună cu Platon se sodomizau copios după un stufăriș de iederă.

Ioan era pe-aproape, prinse-se niște iepuri și sfârâia un grătar, avea o pereche de blugi nespălați de la prima venire, desculț și la bustul gol; îi dădea palme la cur Magdalenei. Ea era o fire angelică cu ochi albaștri și blondină, cu o rochie albă imaculată, dar avea un defect, îi plăceau iepurii la grătar făcuți de Ioan. Temwani s-a apropiat și a furat o bucată zdravănă de pulpă de iepure, apoi și-a văzut de drum. Mai la vale, Bartolomeu o bătea pe mucenica Natalia că l-a înșelat cu Cleopatra. Retevei zdravăn de dud parcă făcut de Bartolomeu special pentru spatele Nataliei. O gagică cu părul scurt și haine largi de care atârnav tot felul de lanțuri, cu trăsături frumoase și delicate, el un oltean cu cioareci și

mustață, pălărie de paie și ie. Toate murdare, bineînțeles, că doar a fost luat deja. Toma, vecinul lui Bartolomeu, se certa cu Descartes. Unul zicea că îndoiala trebuie folosită în vederea cunoașterii, deci metodic, celălalt că îndoiala vine de la Luci. Rupți de beți și ei, îmbrăcați de zici că erau dați de pomană cu niște tricouri comuniste de aveai impresia că au trecut cu tot cu pantalonii ăia de stofă de Piața Crângași prin două războaie mondiale.

Temwani i-a furat pălăria lui Toma și a mers mai departe. Matei era proptit în drum, cu cascheta și uniformă, și îi cere lui Temwani șpagă. Așa a rămas și fără pălărie și fără vin. Mirosea a bălegar pe ulița asta de te trosnea. Filip era responsabil cu vacile până și-a dat seama că balega proaspătă fermentează... Pavel mergea alandala, căci nu avea ochi, mai era și gol pușcă cu erecție, cică poftise după Lotte a lui Werther. Tadeu era des întâlnit la geamul de la bordel sau pe la Sara, se zicea că e dat naiba de viril după ce, bineînțeles, bea o damigeană de vin. Simon o ducea pe Rebeca ba pe la Ioan, ba pe la Matei, ba pe la Toma și așa strângea o brumă de galbeni să mai bea și bere, că de la vin i se apleca tare și nu există hârtie igienică în rai. Și el îmbrăcat cu o cămașă albă descheiată la piept, pantaloni negri la dungă și bărbierit doi centimetri sub piele, cu dinții cam galbeni. Doar Iuda era strângător, o casă mare și bine îngrijită, Temwani l-a întâlnit în drum, el îmbrăcat la costum cu cravată, e adevărat că era un costum ieftin, probabil doi lei bucata și în banii ăștia îți mai dă și un Tico. Dar Iuda era bun și zâmbitor, muncitor, el nu era beat, nu mirosea și nu-și bătea

muiera. Iisus stătea mai în deal, tot așa ponosit cum își imagina oricine, și-o trăgea cu Eva, ba se mai ducea pe la Magdalena, ba pe la Natalia. Era și el beat tot timpul, un scandalagiu care a răsturnat mese și a bătut oameni nevinovați în beția lui teribilă. Tot de la el se auzea că Dumnezeu murise. Temwani a trecut și el pe la bordel, și pe la cârciumă, și pe la Eva, Sara, Rebeca, Natalia, dar s-a plictisit teribil, măcar aici nu erau șerpi. Norocul lui că s-a auzit chemarea lui Kondwani și s-a întors să o cristalizeze, că altfel cine știe ce răpă mai găsea și prin rai unde să meargă beat să cadă pe gânduri.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: Oscar Print
Distribuție: Librăriile Cărturești
și Librăriile Humanitas

© Ficțiunea

R E D A C Ț I A

Director: Șerban PAVLU.

REDACTORI:

Petre NECHITA,
Alina BAKO
Marius NICA
Adriana IRIMESCU,
Claudia COSTIN,
Ciprian HANDRU,
Paul-Daniel GOLBAN,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

CONSULTANȚI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Ileana MARIN,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 10 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

9 772821 798503